

Torsdagen den 20 januari

Torsdagen den
20 januari 1972

Kl. 14.00

*Om anstånd för
icke bokförings-
skyldiga mindre
företagare med av-
lämnande av allmän
självdeklaration*

Förhandlingarna leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 12 innevarande månad.

§ 2 Meddelande ang. åtgärder för att minska antalet kvällsplena

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Vid riksdagens början utdelades en preliminär plan för kammarens sammanträden under vårsessionen. Planen var uppgjord med utgångspunkt i att kvällsplena skulle anordnas i ungefär samma omfattning som under föregående år. Det förutskickades emellertid att talmanskonferensen komme att föreläggas frågan huruvida åtgärder borde vidtas för att väsentligt minska antalet kvällsplena. En sådan omläggning skulle göra det ofrånkomligt att ta torsdagar och fredagar i anspråk för kammarplena i större utsträckning än som angivits i den upprättade tidplanen.

Talmanskonferensen har nu behandlat frågan och därvid uttalat sig för att följande omläggning av kammarens plenitider försöksvis skall tillämpas.

Arbetsplena hålls i första hand på onsdagar mellan kl. 10.00 och kl. 19.00 utan middagspaus.

Om arbetsbelastningen nödvändiggör anordnande av kvällsplenum inskränks middagspausen från 2 1/2 till 1 1/2 timme och förläggs mellan kl. 18.00 och kl. 19.30.

Den genom bortfallet av kvällsplena vållade minskningen av debattiden kompenseras i första hand genom att arbetsplena på torsdagarna vid behov börjar tidigare än hittills, dock icke annat än i rena undantagsfall tidigare än kl. 11.00.

Anordnande av arbetsplena på fredagar undviks i görligaste mån. Fredagarna kommer därigenom att i ökad utsträckning stå till förfogande för utskottssammanträden.

§ 3 Om anstånd för icke bokföringsskyldiga mindre företagare med avlämnande av allmän självdeklaration

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Perssons* i Heden (c) i kammarens protokoll för den 11 januari intagna fråga, nr 4, och anförde:

Herr talman! Herr Persson i Heden har frågat mig om jag är beredd att medverka till att jordbrukare och andra mindre företagare, som inte är skyldiga att föra räkenskaper, ges generell anstånd till den 31 mars med ingivandet av årets allmänna självdeklaration bl. a. med hänsyn till att de

Torsdagen den
20 januari 1972

*Om anstånd för
icke bokförings-
skyldiga mindre
företagare med av-
lämnande av allmän
självdeklaration*

nya skattereglerna nu skall tillämpas för första gången.

Skattskyldiga som inte är bokföringsskyldiga skall enligt huvudregeln lämna sin självdeklaration senast den 15 februari. I enskilda fall kan anstånd med avlämnandet medges om särskilda omständigheter föreligger. Frågan om deklarationstiden har vid upprepade tillfällen övervägts varvid både en förkortning och en förlängning prövats. Nuvarande ordning har emellertid befunnits mest ändamålsenlig. De nya skattereglerna, som nu skall tillämpas för första gången, har enligt min mening inte motiverat att möjlighet öppnas för generellt anstånd med deklarationens avlämnande för en viss grupp skattskyldiga. Något nytt som föranleder en ändrad bedömning kan inte anses ha inträffat.

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för det svar som är lämnat på min enkla fråga.

Det är ingenting att säga om de nya skattereglerna, om blott man åstadkommer en så praktisk tillämpning av dem som möjligt. Ärendet i denna fråga skulle egentligen vara att, som finansministern nämner i svaret, få generellt anstånd med avlämnandet av deklaration för ifrågasvarande deklaranter fram till den 31 mars. Det är speciellt under innevarande år som jag har den önskan, och detta av följande skäl.

I år skall nya formulär tillämpas. De är annorlunda utformade än tidigare blanketter. En uppdelning av A- och B-skatt skall göras etc. Det gör såvitt jag kan förstå att många deklaranter av här ifrågasvarande kategori, som tidigare själva har satt upp sin deklaration, i år har större svårigheter med detta och måste anlita driftsbyråer eller andra sakkunniga.

Jag vet att driftsbyråerna är ganska hårt ansträngda och att det är otänkbart för många att i tid få hjälp med deklarationens upprättande. Jag tror det vore förnuftigt att bereda dessa deklaranter tillfälle att anlita sådana driftsbyråer så att deklarationen blir upprättad på ett riktigt sätt. Såväl deklarianten som skattemyndigheterna skulle tjäna på en sådan ordning.

Med hänsyn till att det i detta sammanhang i huvudsak gäller jordbrukare med redovisning enligt kontantprincipen, som bekant ett mindre antal deklaranter, hade jag tänkt mig att man i varje fall för innevarande år skulle kunna medge en generell förlängning av tiden för avlämnande av deklamationer fram t. o. m. den 31 mars. Finansministern menar nu att det inte finns anledning härtill, men jag tycker ändå att de argument jag framfört skulle vara tillräckliga för att motivera en sådan förlängning.

Jag vill i detta sammanhang fråga finansministern om inte en skriftlig framställning om uppskov med deklarationens avgivande i varje fall skulle kunna behandlas generöst.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Rent allmänt har riksskatteverket, inte utan skäl, den uppfattningen att dess servicebetonade verksamhet för deklaranterna är mer avancerad i år än vad den har varit tidigare. Man står följaktligen till

tjänst med att skicka ut delvis ifyllda deklarationsformulär i akt och mening att underlätta deklaranternas uppgift.

Jag har vidare svårt att finna att omständigheten huruvida man har A- eller B-skatt skulle innebära någon speciell komplikation. Jordbrukarna har ju utan undantag B-skatt. Jag är medveten om att de allra flesta jordbrukare har kontantredovisning. Möjligen skulle en extra komplikation tillkomma i de fall där jordbrukarnas förmögenhet ligger över 450 000 men understiger 2 miljoner kronor, nämligen genom att i år en speciell blankett tillförts materialet, avsedd för den reduktion av förmögenhetsskatten som inträder i nämnda förmögenhetsklasser. Men inte heller detta är så besvärande att jag tycker att det motiverar någon generell utsträckning av tiden för avlämnande av självdeklarationen.

Dess bättre infaller deklarationsarbetet under en för jordbrukarna inte alltför bråd tid. Följaktligen skulle det enda motivet för en förlängning vara att deklarationen blivit så komplicerad att jordbrukare, som tidigare själva har klarat arbetet härmed, nu skulle känna sig föranledda att anlita konsulter i form av deklarationsbyråer.

Riksskatteverket har också tagit vissa hänsyn till sådana fall. I december månad utgick ett cirkulär till samtliga skattechefer, där det bl. a. heter: "Det förekommer i viss utsträckning att skatte- och bokföringsbyråer begär anstånd för flera i särskild förteckning angivna skattskyldigas räkning. Sådana ansökningar bör godtas om anförda skäl kan anses godtagbara och begärda tidsfrister skäliga."

Jag tror att detta cirkulär kommer att ge erforderligt utrymme för hänsynstagande i vad avser det av frågeställaren upptagna spörsmålet om deklARATIONER som överförts till deklarationsbyråer.

Att man måste vara restriktiv i dessa frågor beror i sista hand på att taxeringsnämnderna har en ganska begränsad tid för att fullgöra sitt mycket betungande arbete. Det skall ju också lämnas tidsmässigt utrymme för den reguljära besvärsrätten och naturligtvis för utskrivning av de längdföringslistor och skattsedlar som i sista hand skall tillställas deklارانten.

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Taxeringsmyndigheterna har ju en mängd deklARATIONER att behandla fram till den 31 mars. Alla löntagare, som är huvudparten av deklارانterna i vårt land, skall ju inlämna sin deklARATION före den 15 februari. Taxeringsmyndigheterna har alltså ett ganska omfattande arbetsmaterial. Därför borde det väl inte uppstå några svårigheter för taxeringsmyndigheterna, om endast den grupp som jag har nämnt också skulle få generellt tillstånd att lämna sin deklARATION den 31 mars, i likhet med alla andra som redovisar enligt bokföringsmässiga grunder.

Nu har emellertid finansministern strukit under riksskatteverkets cirkulär om godtagande av en uppskovsansökan. Jag är tacksam för detta. Finansministerns uttalande måste väl betyda att det blir lättare att få uppskov i dylika fall. Detta kan ändock vara ett visst plus i det här sammanhanget.

Ett argument utöver dem jag tidigare nämnde för att begära en förlängning var den skärpning som nu gäller beträffande inlämnande av

Nr 8

Torsdagen den
20 januari 1972

*Om anstånd för
icke bokförings-
skyldiga mindre
företagare med av-
lämnande av allmän
självdeklARATION*

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. uttagningen
till kompaniassistenter
vid militära för-
band*

deklaration. Nu är ju en särskild straffskatt fastställd på en procent av den taxerade inkomsten som uttas om inte deklarationen är lämnad inom den föreskrivna tiden. Därmed är det hela ytterligare komplicerat.

Att bedöma frågan om A- och B-skatt som jag nämnde är väl ändock en besvärlig historia för många människor. Det gäller inte bara förmögenhet i detta fall. Även annan inkomst kan komma in i bilden.

Herr talman! Jag betraktar ändå finansministerns sista uttalande som ett visst plus, då det sålunda lättare kan ges möjligheter för berörda deklareranter att erhålla uppskov, även om inte generellt tillstånd har beviljats.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Ang. uttagningen till kompaniassistenter vid militära förband

Herr försvarsministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Måbrinks* (vpk) i kammarens protokoll för den 18 januari intagna fråga, nr 16, och anförde:

Herr talman! Herr *Måbrink* har frågat om jag vill medverka till att en sådan form av demokrati tillämpas vid de militära förbanden, att med klar majoritet nominerade värnpliktiga också blir uttagna vid utseendet av kompaniassistenter.

Enligt tjänstereglementet för krigsmakten utses under grundutbildning kompaniassistent av kompanichef eller motsvarande chef bland tre personer ur kompaniets personal, som personalen föreslagit.

I riktlinjer för förberedande försök med fördjupad företagsdemokrati, som är under behandling inom försvarsstabens, föreslås bl. a. sådana ändrade regler för val av kompaniassistent att herr *Måbrinks* önskemål kommer att tillgodoses.

Försöksverksamheten skall starta i år vid ett antal förband. Erforderliga undantag från tjänstereglementet för krigsmakten kommer att göras.

Herr *MÅBRINK* (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret, vilket jag betraktar som positivt. Men jag reagerar litet mot att man skall starta en försöksverksamhet.

Det är nu på det sättet att de värnpliktiga vid de olika regementena och kompanierna går till val och ger där uttryck för vilken kompaniassistent de vill ha. Sedan tar, som försvarsministern också säger här, kompanichefen ut de tre som, efter vad jag kan förstå, har fått det högsta röstetalet.

Men där kommer in ett väldigt odemokratiskt moment. Jag skall ta ett exempel från ett av våra regementen, I 14 i Gävle.

Vid ett av kompanierna där skulle man välja kompaniassistent, och röstningen utföll enligt följande: A fick 65 röster, B och C fick vardera 9 röster. Dessutom var det några som fick ströröster. Det här valet visade ju klart att de värnpliktiga önskade A som kompaniassistent, men kompanichefen utsåg C. Efter en tid måste C byta kompani. Ett nytt val ägde rum. Tidigare nämnda A och B fick 49 respektive 17 röster. En ny person

D fick 3 röster. Kompanichefen utsåg denna gång D. Men D vägrade åta sig uppgiften, och då utsåg kompanichefen B, alltså den som fick 17 röster.

Det här tycker jag att man kan ändra på en gång så att man tillämpar samma principer som i organisationslivet. För det behövs ingen försöksverksamhet. Den person som erhåller de flesta rösterna bör utses. Det finns ingen som helst motivering för att använda de här auktoritära metoderna mot de värnpliktiga. Man bör ta bort momentet att kompanichefen skall utse en av de tre personer som personalen har föreslagit. Låt resultatet av valet vara utslagsgivande också när det gäller värnpliktiga! Då har man fått bort detta orosmoment.

Herr försvarsministern ANDERSSON:

Herr talman! Dessa bestämmelser kommer att ändras, men frågan gäller hur de skall ändras. Vi skall nämligen gå vidare med försöken att ge värnpliktiga inflytande inom förbanden. Det förslag som är huvudalternativ innebär att man, utöver en kompaniassistent som de värnpliktiga väljer, i varje kompani skall ha en kompaninämnd där de värnpliktiga är i majoritet. De två alternativ som diskuteras, där meningarna är delade även på värnpliktssidan, är om man i fortsättningen skall låta kompaninämnden utse kompaniassistent eller – vilket är det andra alternativet och det som herr Måbrink talar för – om kompaniassistent skall utses genom val med enkel majoritet. Det är alltså två lösningar som vi skall pröva, och det behöver inte ta lång tid. Vi kanske prövar båda lösningarna i ett sammanhang.

Genom pressen känner jag till det fall som herr Måbrink talade om. Jag vet alltså att det har inträffat, men det är sällsynt att sådant förekommer.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Det fall som jag tog upp tror jag inte är någonting sällsynt – på en rad andra regementen i landet har man tillämpat precis samma metoder även när skillnaden i antalet röster varit mycket större än i det fall som jag tog upp från Hälsinge regemente.

Jag hoppas emellertid att reglementet ändras så fort som möjligt och att vi får en lösning av problemet – det behöver, som försvarsministern själv säger, inte dröja så länge. Vi får alltså avvakta resultatet av försöken.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Ang. förvandlingen av kommunala arbeten till beredskapsarbeten

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara fru Nordlanders (vpk) i kammarens protokoll för den 18 januari intagna fråga, nr 20, och anförde:

Herr talman! Fru Nordlander har frågat om jag på lämpligt sätt ämnar göra de kommunala myndigheterna uppmärksamma på oriktigheten av att förvandla kommunala arbeten till beredskapsarbeten med bl. a. som

Nr 8

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. förvandlingen
av kommunala arbe-
ten till beredskaps-
arbeten*

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. förvandlingen
av kommunala arbe-
ten till beredskaps-
arbeten*

följd att kommunalarbetare blir beredskapsarbetare med lägre löner och osäkrare anställningsförhållanden.

Som kommunalt beredskapsarbete får utföras endast sådant projekt som tidigareläggs och utförs utöver kommunens ordinarie arbetsprogram. Kommunen får alltså varken förvandla ordinarie arbete till eller ersätta ordinarie arbete med beredskapsarbete. Arbetsmarknadsstyrelsen har emellertid fått kännedom om fall där så har skett. Detta har lett till omedelbara åtgärder och rättelse. Någon särskild hänvändelse till kommunerna från min sida torde inte behövas.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag tackar inrikesministern för svaret på min enkla fråga.

I det beslut som regeringen på grund av arbetsmarknadsläget fattat om att satsa 925 miljoner på allmänna beredskapsarbeten ingick att kommunerna erbjöds ett 75-procentigt bidrag, om de inom viss tid kunde få fram arbetsuppgifter för beredskapsarbeten. Jag förutsatte – och att det var riktigt framgår av svaret – att det i erbjudandet till kommunerna klart utsades att det skulle gälla nya arbetsuppgifter och inte arbeten planerade att senare utföras av redan anställda i kommunen. Men nu bekräftas av Kommunalarbetareförbundet att flera kommuner så att säga vädrar morgonluft och i ivern att spara genom att utnyttja statens pengar använder AMS-medel, avsedda för beredskapsarbeten, till projekt som de redan planerat att utföra i egen regi. Det har påtalats att kommuner i en del fall först sagt upp personal för att sedan anställa den på AMS-pengar. I andra kommuner har man inte ens sagt upp de anställda utan skickat dem direkt till arbetsförmedlingen för att registreras som arbetslösa.

I de fall de lokala fackliga organisationerna har fått vetskap om hur kommunerna agerat har frågorna lösts i samråd med AMS, precis som det sägs i svaret. Återanställning har skett och löner och förmåner har reglerats. Men garantier finns inte för att alla fallen kommer till de fackliga organisationernas kännedom.

Långsiktigt planerade utbyggnader fullgörs nu som beredskapsarbeten. Om inte planerna fylls på i samma takt, innebär det att nu kommunal-anställda på litet längre sikt kan riskera arbetslöshet.

Den senaste tiden har vi ofta läst i pressen hur kommunerna, med dålig ekonomi som motivering, sagt upp ett stort antal anställda inom vårdområdet – i dagbarnvården, i hemtjänsten och även i den direkta sjukvården; detta trots att vi vet att hjälpbehovet ständigt ökar. Nu säger man från Kommunalarbetareförbundet att även på dessa områden anordnas beredskapsarbeten under olika beteckningar för att dölja arbetets art.

Helt naturligt känner de anställda oro över vad utvecklingen kommer att innebära för deras del. Hur är det med anställningstryggheten? Kommuner och landsting är tyvärr inga mönsterarbetsgivare, men de borde vara det.

Alla är medvetna om den snedfördelning av kostnaderna som råder på det kommunala området. Där borde staten stå för en större del av utgifterna, men pengarna borde satsas på annat än beredskapsarbeten. De kommunalanställda är eniga om att sysselsättningen kan ökas på annat

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. förvandlingen
av kommunala arbe-
ten till beredskaps-
arbeten*

sätt. Arbetstidsförkortningen från årsskiftet kräver utökning av personalen, inte minst inom vårdområdet. Bristen på barntillsyn känner alla till. Många deltidsanställda inom kommunerna vill ha en utökad arbetstid. Det finns exempelvis i dag 40 000—45 000 hemsamariter som har en genomsnittlig veckoarbetstid på endast 13 timmar.

I första hand bör det förhindras att kommunala arbeten förvandlas till beredskapsarbeten, och jag vill därför ställa frågan, om inrikesministern är beredd medverka till att AMS innan pengar beviljas tar kontakt med berörda anställdas medlemsförbund.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Det är riktigt som fru Nordlander säger att bidragen har tillkommit för att skapa nya sysselsättningstillfällen. Därför är också föreskrifterna, som jag har angivit, klara och entydiga på den punkten. Jag har emellertid sett att det i flera fall har gjorts försök att kringgå anvisningarna.

Kommunalarbetareförbundet har ju avdelningar på varje ort som bevakar situationen. Självfallet ligger det också i vårt intresse att man ger till känna om de ansvariga inom en kommun har handlat felaktigt. Jag ser i den aktiviteten således även en garanti för att det inte skulle vara behövt med ytterligare åtgärder.

Att departementet skulle kunna ge något besked som var klarare än de som redan har getts på den här punkten tror jag inte heller. Hade det förelegat otydligheter eller möjligheter till missförstånd skulle jag gärna ha medverkat till att detta påtalades, men så är inte fallet. Arbetsmarknadsstyrelsen är också angelägen om att man skall efterleva dessa föreskrifter.

Fru NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag tackar för det som ytterligare har sagts. Men efter det som hänt kan man ju bara konstatera att de åtgärder som vidtagits inte har varit tillräckligt förebyggande. I ett fall, som redovisas från Byggnads avdelning i Hälsingland, har beredskapsarbetena förklarats i blockad då man inte tillämpat byggnadsarbetarnas avtal. Den aktionen stöds också av Kommunalarbetareförbundet.

Det märkliga är att det är på Kommunförbundets rekommendation som kommunerna börjat tillämpa beredskapsavtalet via arbeten som ekonomiskt stöds av arbetsmarknadsstyrelsen, medan Byggnadsarbetareförbundet hävdar som självklart att det är byggnadsavtalet som skall gälla när staten satsar pengar för att trygga sysselsättningen för Byggnadsarbetareförbundets medlemmar.

Det kan vara svårt med vissa gränsdragningar, speciellt på det kommunala området. Där finns emellertid en föreskrift, utarbetad på initiativ av Kommunalarbetareförbundet, att på vissa arbetsområden inom kommunen skall, innan beslut fattas, kontakt tas med de lokala fackliga organisationerna. Men den föreskriften följs tydligen inte.

Det förekommer också klara fall där man inkräktar på det kommunala åtagande som ingår exempelvis i hemtjänsten, vilket redovisats i både TV och press, bl. a. från Västernorrland, där man anställt kvinnor som, enligt

Torsdagen den
20 januari 1972

*Om åtgärder mot
poseringsateljéer
och sexklubbar*

vad man säger, skall utföra städning, hugga ved och skotta snö hos äldre som bor i sina hem. Det är väl ett arbete som ingår i hemsamaritverksamheten ute i landet.

Barn tillsynen är ett annat område. Bl. a. lekassistenter anställs för beredskapsarbete samtidigt som kommunerna medvetet minskar veckoarbetstiden för redan anställda. Detta är ju ett dåligt sätt att lösa sysselsättningsfrågan och var väl inte heller meningen med AMS-bidragen, som inrikesministern här har sagt. Därför måste man bevaka alla dessa tillfällen och rätta till det.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag vill bara kort understryka att arbetsmarknadsstyrelsen håller kontakt med de fackliga organisationerna. Jag vet att det har förekommit sådana kontakter också med Kommunalarbetareförbundet.

Att det sedan på vissa orter även kan ha blivit tvist om vilka löner regler som skall tillämpas har jag gått förbi i mitt svar; jag tog upp den andra frågan. Men självfallet är det angeläget att man också i det sammanhanget uppträder på ett just sätt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om åtgärder mot poseringsateljéer och sexklubbar

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara fru *Fränkels* (fp) i kammarens protokoll för den 11 januari intagna fråga, nr 6, till herr socialministern, och anförde:

Herr talman! Fru Fränkel har frågat socialministern vilka åtgärder regeringen ämnar vidta mot poseringsateljéernas och sexklubbarnas expansion med åtföljande negativa sociala skadeverkningar. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Den ökade förekomsten av poseringsateljéer och sexklubbar måste ses mot bakgrunden av att samhällets och medborgarnas syn på sexuallivet under senare år har undergått förändringar i riktning mot ökad tolerans. Dessa attitydförändringar återspeglas naturligt nog också i lagstiftningen. Jag vill erinra om att riksdagen för bara ett år sedan beslutade att den särskilda bestämmelse i brottsbalken som stadgade straff för tukt och sedlighet sårande handling skulle helt upphävas. Vissa gärningar som tidigare omfattades av denna straffbestämmelse kan dock beivras som förgelseväckande betcende.

Jag är medveten om att företeelser av detta slag kan ge upphov till olägenheter och sociala skadeverkningar, som det givetvis är samhällets uppgift att med tillgängliga medel motverka. I den mån verksamheten vid poseringsateljéer och sexklubbar bedrivs på ett sätt som är störande för omgivningen – t. ex. i form av nattligt oljud och liknande i de fastigheter där de är inrymda – erbjuder redan nu gällande lagstiftning, bl. a. hälsovårdsstadgan, möjligheter för myndigheterna att ingripa. Det kan inte uteslutas att verksamheten ibland inrymmer också förfaranden som är straffbara enligt brottsbalkens bestämmelser om sedlighetsbrott. Det

föreligger emellertid här stora bevisvärigheter, vilket möjligen förklarar att relativt få ingripanden hittills har skett.

Det är svårt att bedöma i vad mån de företeelser frågeställaren åsyftar för med sig andra skadeverkningar än sådana som har samband med straffbara förfaranden. Polisen och de socialvårdande myndigheterna har sin uppmärksamhet riktad på problemen. Några lagstiftningsåtgärder är inte aktuella.

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Jag skall be att få tacka herr justitieministern för svaret.

Jag måste säga att svaret gör mig förbryllad. Jag tycker att där har blandats ihop sociala frågor och lagstiftningsfrågor, och jag anser att jag kan tyda svaret så, att regeringen inte ämnar vidtaga några åtgärder.

Justitieministern undrar kanske varför jag ställt frågan till socialministern och vad det skulle vara för företeelser och skadeverkningar som jag där syftat på. Ja, att jag ställt frågan till socialministern beror på att jag är övertygad om att den här osunda verksamheten med poseringsateljéer och sexklubbar i verkligheten bordeller – måste bekämpas med sociala åtgärder.

I försvaret för denna verksamhet har man i pressen sagt att det är ensamma och kontaktsökande människor som utnyttjar de här ateljéerna, och då tycker jag att det är samhällets uppgift att hjälpa dessa människor till en sund gemenskap och inte hänvisa dem till en gemenskap som måste ske på bekostnad av andra människors lycka. Att staten sedan skulle legalisera det ekonomiska och sexuella utnyttjandet av kvinnan vore för henne så förnedrande att dylika tankar för mig är helt absurda.

Och när det nu gäller de socialpolitiska åtgärderna, så har vi ju här i riksdagen alltid varit ense om att man skall sätta in åtgärder för att skydda de svaga i samhället. Jag anser att de prostituerades skara verkligen utgörs av de svaga – det är i stor utsträckning debila unga flickor som lockas av stora pengar och sedan tar till narkotika och alkohol för att orka fortsätta. Nog är det de svaga, och för dem måste vi väl sätta in skyddsåtgärder?

Justitieministern säger i slutet av svaret att några lagstiftningsåtgärder inte är aktuella. Nej, jag tycker inte heller att vi behöver ha krav på nya straffregler, men myndigheterna måste väl ändå försöka hindra och förebygga prostitution och koppleri. Jag tycker att bestämmelserna i 6 kap. 7 § brottsbalken – den s. k. koppleriparagrafen – skulle kunna förses med tillämpningsföreskrifter, så att exempelvis stadsläkare och poliser vet hur man skall angripa de osunda förhållandena. Att det har varit en explosionsartad uppgång av antalet poseringsateljéer är vi väl alla fullständigt medvetna om, och jag anser att myndigheterna måste försöka hindra och förebygga den här olycksaliga prostitutionen.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Koppleriparagrafen i brottsbalken är under översyn sedan en kort tid tillbaka. När den paragrafen tillkom hade koppleriet kanske andra former och annan inriktning. Det är utredningsmannens sak att undersöka detta, och det är möjligt att där kan komma fram

Nr 8

Torsdagen den
20 januari 1972

*Om åtgärder mot
poseringsateljéer
och sexklubbar*

Torsdagen den
20 januari 1972

*Om samordning av
abortlagstiftningen
i de nordiska
länderna*

någoting som har betydelse för denna fråga.

I övrigt vill jag bara säga till fru Fränkel att jag håller med om att samhället skall söka vidta skyddsåtgärder, och i den mån det här rör sig om människor av den kategori som fru Fränkel nämnde så faller ju detta under de allmänna skyldigheter som den förebyggande socialvården redan i dag har.

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Om jag inte är fel underrättad är det en enmansutredning som gör den här översynen, och jag vädjar till herr justitieministern att man i denna utredning verkligen allvarligt tänker på dessa frågor och utformar tillämpningsföreskrifter.

Visst är det fel, herr justitieminister, att man inte kan komma åt dem som drar in minderåriga i verksamheten. Det är ju det vi inte kan! Om socialministern hade varit närvarande nu i kammaren, så tror jag att han liksom jag och många andra riksdagsledamöter skulle kunnat berätta att han fått brev från olyckliga föräldrar, som berättar om sina flickor på 16–17 år, som dragits in i denna verksamhet. Flickorna får en rätt stor penningssumma till att börja med och tror att det är lättförtjänta pengar. Hjälp oss att skydda våra barn – så ber man.

Det är det vi måste försöka göra. Och det är något fel på paragraferna, om vi inte kan komma åt de människor som utnyttjar dessa flickor. Vi har haft det bekanta fallet i Eskilstuna, där en tolvårig flicka utnyttjades. Där blev vederbörande straffad. Men det är ett enda fall. Vi vet att flickor på 13–16 år utnyttjas i denna verksamhet. Åldersgränsen blir allt lägre.

Jag vädjar därför om att man tänker på denna sak, när man skriver dessa tillämpningsföreskrifter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om samordning av abortlagstiftningen i de nordiska länderna

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr *Werners* i Malmö (m) i kammarens protokoll för den 11 januari intagna fråga, nr 7, till herr socialministern, och anförde:

Herr talman! Herr Werner i Malmö har frågat socialministern om han är beredd att verka för en samordning av abortlagstiftningen i de nordiska länderna. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

År 1966 väcktes i Nordiska rådet ett medlemsförslag om en rekommendation till regeringarna att undersöka förutsättningarna för en enhetlig abortlagstiftning i Norden. Förslaget var närmast föranlett av att man i Sverige året innan hade tillsatt en abortkommitté med uppgift att göra en översyn av abortlagstiftningen. Initiativet i Nordiska rådet ledde till att Sverige i december 1966 inbjöd de andra länderna till samarbete på området.

Följande år tillsattes abortkommittéer i Danmark och Finland. Den norska regeringen beslöt att följa arbetet i kommittéerna genom en observatör. Det kan här nämnas att ny abortlagstiftning hade trätt i kraft

i Norge år 1964. Kommittéerna i Danmark, Finland och Sverige hade år 1968 gemensamma överläggningar i vilka även den norske observatören deltog. På grundval av förslag från de danska och finska kommittéerna utfärdades nya abortlagar i Danmark och Finland under år 1970. Dessa lagar skiljer sig åt i viktiga hänseenden.

Nordiska rådet beslöt i februari 1970 att inte företa någon ytterligare åtgärd med anledning av medlemsförslaget.

Den svenska abortkommittén avlämnade som bekant förra året sitt betänkande med förslag till ändringar i abortlagstiftningen. Betänkandet är under remissbehandling.

Den nu lämnade redogörelsen visar att det för närvarande inte torde finnas förutsättningar att komma längre i fråga om samordning av abortlagstiftningen i de nordiska länderna. Jag avser därför inte att vidta några särskilda åtgärder i detta syfte. Men under det fortsatta lagstiftningsarbetet här i Sverige kommer självfallet lagstiftningen i de andra nordiska länderna liksom de erfarenheter som man där har vunnit att beaktas.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Det är med ett visst beklagande som jag tackar för det lämnade svaret. Justitieministern säger "att det för närvarande inte torde finnas förutsättningar att komma längre i fråga om samordning av abortlagstiftningen i de nordiska länderna". Å jo, herr justitieminister, Ni skall ju skriva en proposition i detta ärende, och Ni har väl ändå någon makt i regeringen och kan föra fram Era egna intentioner.

Det är väl inte så att justitieministern har fallit för de enkla skrivningar som finns i abortkommitténs betänkande, t. ex. uttalandet att abortlagarna i Finland och Danmark "i allt väsentligt överensstämmer med kommitténs förslag" till ny lagstiftning på området? Det är ju ytterligt subjektivt. Jag kan försäkra justitieministern att mycket av det som kommittén anser oväsentligt, det anser stora delar av vårt folk som något mycket väsentligt.

Justitieministern måste väl ändå hålla med om att det föreligger väsentliga olikheter, när man i de övriga nordiska länderna upprätthåller förbudet mot abort, medan lagförslaget här i Sverige går ut på fri abort, alltså en avkriminalisering av aborterna. Här gäller det en mycket viktig principfråga. Inte kan justitieministern låta sig nöja med ett sådant glapp mellan lagstiftningsprinciperna i de skandinaviska länderna! Man kan naturligtvis säga att lagen i praktiken ändå kommer att fungera på samma sätt. Ja, det är riktigt, om man ser det i ett mycket kort perspektiv. Men lagarna utvecklas ju undan för undan i enlighet med den principiella rättssyn som lagstiftaren representerar. Har vi nu helt motsatta principiella grunduppfattningar om aborter – det har vi uppenbarligen; utredningen slinker ifrån en diskussion om livets värde och behovet av ett skydd för livet före födelsen – kommer också utvecklingen på det rättsliga området i framtiden att gå skilda vägar. Med kort perspektiv kan det verka som om en ändrad rättsuppfattning vore ganska ofarlig, men den principiella grundinställning som betänkandet andas kan komma att få mycket allvarliga konsekvenser för livet både i dess begynnelse och i dess

Nr 8

Torsdagen den
20 januari 1972

*Om samordning av
abortlagstiftningen
i de nordiska
länderna*

ände. Jag hoppas verkligen att justitiedepartementet beaktar detta när det blir dags att skriva en proposition. Det vore olyckligt om vi i framtiden finge ett Abortpolen mitt i Norden.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Ang. införandet av spärrar vid psykologutbildningen

Herr statsrådet MOBERG erhöll ordet för att besvara herr *Berndtson* i Linköping (vpk) i kammarens protokoll för den 18 januari intagna fråga, nr 17, till herr utbildningsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Berndtson i Linköping har frågat chefen för utbildningsdepartementet hur han ser på införandet av spärrar vid psykologutbildningen, vilka allvarligt kan komma att påverka redan inledda studier för ett stort antal studerande. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Enligt nu gällande bestämmelser får utbildningsnämnd fastställa det högsta antal studerande som under ett läsår får börja forskarutbildning eller psykologutbildning inom ett ämnesområde. En sådan begränsning förutsattes när statsmakterna år 1969 fattade beslut om en reformerad forskarutbildning. Vid samtliga universitet har man, med något undantag, för innevarande budgetår beslutat begränsa intagningen till psykologutbildning i såväl psykologi som pedagogik.

Universitetskanslersämbetets förslag rörande psykologutbildningen har ännu inte kommit in till departementet. Uppgift om förslaget närmare innehåll och dess ekonomiska konsekvenser föreligger alltså inte. Jag kan därför, för dagen, inte redovisa departementets ställningstagande i frågan. Jag vill endast erinra om att den som avlagt filosofie kandidatexamen på den s. k. psykologlinjen har en avslutad, klart yrkesinriktad utbildning.

Herr BERNDTSON i Linköping (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Moberg för svaret på min enkla fråga. Bakgrunden till den är den oro som kommit till uttryck bland dem som genomgår psykologutbildning över planerna på att införa en spärr mitt under utbildningen. Följden skulle bli att ett mycket stort antal av de studerande inte skulle kunna fullfölja de femåriga studier de påbörjat.

”När vi började studera visste vi ingenting om att vi kunde stoppas mitt i vår utbildning”, säger flera studerande som anser sig lurade. Det är väl uppenbart att de som satsat tre års utbildning inte utan vidare vill finna sig i att därefter bli utspärrade och endast få anställning som biträdande psykologer i stället för att fortsätta utbildningen i två år och bli självständiga psykologer. De skäl – ekonomiska och andra – som anförts för att införa spärrarna har också starkt ifrågasatts.

De som känner sig lurade gör det uppenbarligen också av det skälet att tre års studier på denna linje inte medför särskilt stora möjligheter att välja annan studie- eller yrkeslinje.

De som passerat intagningsspärren och satsat på en lång och krävande utbildning kan inte finna det särskilt uppmuntrande att utbildnings-

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. införandet av
spärrar vid psyko-
logutbildningen*

myndigheterna "höjer snöret" mitt under utbildningen, med klart syfte att flertalet inte skall klara av det utan falla ur.

Statsrådet Moberg talar i sitt svar om gällande bestämmelser för intagning på olika utbildningslinjer. Detta är väl delvis en annan fråga, eftersom det här gäller nya spärrar under utbildningstiden.

Vidare säger statsrådet Moberg att universitetskanslersämbetets förslag rörande psykologutbildningen ännu inte kommit in till departementet. Jag har svårt att tro att detta skulle innebära att statsrådet Moberg inte har någon åsikt om den fråga som i dag så livligt debatteras.

Jag vill gärna ställa en kompletterande fråga: Är man inom utbildningsdepartementet medveten om den situation ett stort antal studerande vid psykologutbildningen skulle råka i genom dessa spärrar och överväger man några särskilda åtgärder för att mildra de negativa verkningarna?

Herr statsrådet MOBERG:

Herr talman! Jag har också i tidningarna läst uttalanden om att de studerande känner sig lurade därför att de mitt under utbildningsgången skulle få avbryta studierna. När jag läste dessa uttalanden, gjorde jag den reflexionen: Tänk, om alla svenskar kunde göra det så lätt för sig! Den som vill bli lektor och startar utbildning till filosofie kandidatexamen men sedan inte får möjlighet att fortsätta med doktorsstudier kan också med samma rätt som dessa psykologistuderande ställa sig upp och säga: Jag känner mig lurad därför att jag inte fick hålla på att studera det jag ville så länge jag ville.

Vårt samhälle är inte sådant att det kan erbjuda alla människor att studera precis vad de vill hur länge som helst. Situationen är den – och det vet de studerande – att samhället erbjuder en mycket fin och på de senare åren starkt utrustad utbildning på tre år fram till en filosofie kandidatexamen, som numera utan speciell komplettering via Psykologförbundet ger möjlighet till anställning som biträdande psykolog, alltså en klart yrkesinriktad utbildning.

Vidare finns det andra befattningar i samhället, självklart färre till antalet, för vilka det krävs en ännu högre kompetens. Därför ger samhället möjlighet till utbildning för ett mindre antal personer till psykologexamen. Men den examen har precis samma ställning i systemet som doktorsexamina har.

Riksdagen har bestämt, att utbildningen från kandidatexamen till doktorsexamen och de kortare utbildningsvägarna mellan kandidatexamen och doktorsexamen – som psykologexamen är ett exempel på – till sin omfattning skall vara beroende på de resurser som vid varje tillfälle står till skilda institutioners förfogande.

I det här fallet är det många som gärna skulle vilja gå vidare och läsa på psykologexamen. Resurserna är begränsade, och följaktligen har myndigheterna på fältet infört de resursspärrar som måste införas som en följd av statsmakternas beslut angående forskarutbildningsreformen.

Därför är min inställning här entydig. Universitetskanslersämbetets kommande förslag synes vara helt i linje med de riktlinjer för forskarutbildningen som riksdagen har fastställt för några år sedan.

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. införandet av
spärrar vid psyko-
logutbildningen.*

Herr BERNDTSON i Linköping (vpk):

Herr talman! Jag menar nog att man grundligt bör fundera igenom effekterna av spärrar av detta slag. Vilka kommer exempelvis att kunna gå vidare efter tre års studier? Toppbetyg och betygsspetsar behöver inte till varje pris tyda på de lämpligaste egenskaperna för psykologverksamhet. Alla sådana spärrar har ändå den svagheten. Jag tror att man inte skall hysa någon övertro på spärrar inom utbildningsområdet över huvud taget.

För dagen har jag dock främst önskat rikta uppmärksamheten på de problem som de studerande ställs inför och efterhöra regeringens mening på den punkten. Men av herr Mobergs svar på min andra fråga att döma är det tydligen inte särskilt mycket att vänta för dessa studerande.

Behovet av utbildade psykologer är, såvitt jag förstår, i själva verket mycket stort, bl. a. enligt de uppgifter som har inkommit från olika institutioner såsom kriminalvårdsanstalter, ungdomsvårdsskolor, barnavårdsnämnder, barnstugor, familjebyråer och många andra. Nya områden tillkommer ju. Det motsägs inte av det förhållandet att det i dag faktiskt finns arbetslösa psykologer; orsaken härtill är att inte tillräckligt många tjänster har inrättats.

Jag menar att även denna fråga kan ses på samma sätt som andra sysselsättningsfrågor. Anledningen till att vi har tusentals arbetslösa byggnadsarbetare är som bekant inte att vi har tillräckligt med bostäder. Tvärtom har vi bostadsbrist. Det är typiskt för den nuvarande situationen att arbetslöshet kan råda inom områden, där många angelägna uppgifter fortfarande är olösta.

Herr statsrådet MOBERG:

Herr talman! Först vill jag lämna en upplysning till herr Berndtson i Linköping om det urvalsförfarande som man har anledning räkna med kan bli aktuellt, när denna nya form av psykologutbildning kommer till stånd. Enligt det utredningsförslag som kanslersämbetet grundar sitt ställningstagande på kommer man vid urvalen på de olika orterna inte enbart att beakta studieresultaten i utbildningen för filosofie kandidatexamen, utan man kommer även att ta ganska stor hänsyn till praktisk erfarenhet från psykologverksamhet. Därför, herr Berndtson, tror jag att man kommer att undgå den svårighet som herr Berndtson talar om och som i andra sammanhang är en realitet.

Slutligen, herr talman, vill jag klargöra för herr Berndtson och andra att vår tillsynsmyndighet på detta område, nämligen socialstyrelsen, är helt införstådd med kanslersämbetet om att man bör ha dels en utbildning till biträdande psykolog – den treåriga utbildning som nu är beslutad –, dels vid sidan av den en påbyggnadsutbildning för psykologtjänsternas innehavare. Socialstyrelsen delar med andra ord kanslersämbetets uppfattning, som strider mot den uppfattning som herr Berndtson tydligen ställer sig bakom, nämligen att alla psykologer, vilken tjänst de än får, skall ha en femårig utbildning. Där står åsikt mot åsikt, och jag lutar, som framgick av mitt första anförande, mot den ståndpunkt som socialstyrelsen och kanslersämbetet här intar.

Herr förste vice talmannen anmälde att herr Berndtson i Linköping anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare anförande i denna debatt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om förening av vissa tjänster vid Karolinska institutet och Karolinska sjukhuset

Herr statsrådet MOBERG erhöll ordet för att besvara herr *Romanus'* (fp) i kammarens protokoll för den 18 januari intagna fråga, nr 21, till herr socialministern, och anförde:

Herr talman! Herr Romanus har frågat chefen för socialdepartementet om han vill medverka till att tjänsten som professor i oral kirurgi vid Karolinska institutet förenas med tjänsten som föreståndare för avdelningen för tand- och käkkirurgi vid Karolinska sjukhuset. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Enligt statsmakernas beslut år 1970 kommer organisationen för tandläkarutbildning i Stockholm att byggas ut. Nya lokaler för odontologisk utbildning och forskning kommer att uppföras i anslutning till Huddinge sjukhus. De nuvarande lokalerna på Holländargatan kommer enligt beslutet att under en övergångsperiod utnyttjas för tandläkarutbildning samtidigt med de nya lokalerna i Huddinge.

De båda enheterna kommer att under övergångsperioden utgöra en gemensam organisation, bl. a. för att de samlade resurserna skall kunna utnyttjas så effektivt som möjligt. Den högst kvalificerade lärarpersonalen kommer att vara gemensam och svara för undervisningen såväl på Holländargatan som i Huddinge. I Huddinge kommer tandsjukvården att organiseras inom ramen för en tandsjukvårdscentral liksom i Göteborg och Umeå. De nuvarande tjänsterna som professor och biträdande professor i kliniska ämnen kommer enligt statsmakernas nämnda beslut att normalt förenas med tjänst som övertandläkare vid tandsjukvårdscentralen, allteftersom tjänst innehavarnas verksamhet förläggs till Huddinge enheten.

Enligt planerna kommer sålunda innehavaren av professuren i oral kirurgi att tillika vara övertandläkare vid tandsjukvårdscentralen i Huddinge. Denna beräknas kunna tas i bruk under budgetåret 1974/75.

Mot bakgrund av vad jag nu anfört kan jag inte anse det rimligt att genomföra en sådan förening av tjänster som herr Romanus har ifrågasatt.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Det kan kanske tyckas, att det som jag har tagit upp i den här frågan är en administrativ detalj av föga allmänt intresse. Den berör emellertid ett mycket viktigt problem, nämligen i vilken utsträckning medicinsk sakkunskap skall komma till uttryck i tandläkarutbildningen. Tandläkarutbildningen syftar naturligtvis framför allt till undervisning om tandsystemets sjukdomar och deras behandling, men tand-

Nr 8

Torsdagen den
20 januari 1972

*Om förening av
vissa tjänster vid
Karolinska institu-
tet och Karolinska
sjukhuset*

Torsdagen den
20 januari 1972

*Om förening av
vissa tjänster vid
Karolinska institu-
tet och Karolinska
sjukhuset*

läkarna måste också få en orientering om sjukdomstillstånden i de kroppsdelar som omger tänderna, dvs. käkarna och munhålan, och den undervisningen meddelas just i ämnet oral kirurgi.

I många fall yttrar sig sjukdomar i andra delar av kroppen genom symtom i tänderna och deras omgivning. När det t. ex. gäller cancer i munhålan är tandläkaren ofta den som först ser sjukdomsbilden. Det är naturligtvis viktigt för patienten att tandläkaren då vet vad det är fråga om och att han kan känna igen sjukdomen på ett tidigt stadium. För detta fordras det patientmaterial och även sängar, så att man kan lägga in patienterna. Detta är bakgrunden till min fråga.

Såsom många gånger har framhållits av lärarna i oral kirurgi vid tandläkarhögskolan på Holländargatan i Stockholm är patientantalet där otillräckligt, och man behöver därför få tillgång till de patienter som finns inlagda på Karolinska sjukhuset. Professorn i oral kirurgi har t. ex. framhållit att patienttillgången bara undantagsvis ger underlag för undervisning inom alla de områden som jag nämnde tidigare. Som exempel nämner han att undervisningen beträffande käkscador bara någon enstaka gång – i två fall under tio år – blivit tillgodosedd inom det material man har tillgång till på Holländargatan. Det är klart att detta är ett bekymmer.

Nu pekar statsrådet på Huddinge sjukhus. Man har tidigare trott att detta sjukhus inte skulle bli färdigt förrän år 1977, men nu säger herr Moberg i sitt svar, som jag tackar för, att det kan börja tas i bruk redan 1974/75. Jag vill då fråga dels om herr Moberg delar min syn på angelägenheten av att ha ett kliniskt inslag i undervisningen i oral kirurgi – alltså tillgång till patienter – dels hur länge man måste fortsätta att undervisa i oral kirurgi på Holländargatan, när man kan komma över till Huddingesjukhuset, och vilka åtgärder som övervägs för att åstadkomma en bättre ordning under den övergångstid som ändå nämns i svaret, så att man verkligen får en förbättring. Att det föreligger allvarliga bekymmer med denna undervisning råder det inget tvivel om.

Herr statsrådet **MOBERG**:

Herr talman! Den fråga som herr Romanus i sitt inlägg tar upp är ju en gammal fråga, och där är man, med ett enda undantag, överens inom Karolinska institutets båda fakulteter – såväl den medicinska som den odontologiska – och inom sjukvårdsorganisationen, både på KS och på annat håll, om att den nuvarande ordningen är den enda möjliga.

Att det är svårt att alltid få tillräckligt gott undervisningsmaterial för de studerande på tandläkarlinjen är riktigt, men inte minst KS har gjort mycket stora ansträngningar för att underlätta för tandläkarhögskolans ledning att ge eleverna en meningsfull undervisning, där även käkkirurgisk expertis medverkar. Man är nu, som sagt, allmänt överens om att den organisatoriska lösning som jag antytt i mitt svar är den enda möjliga. En expert, den avgående professorn, har opponerat sig. Han har gjort en särskild framställning i saken. Den har vederbörligen behandlats, men alla är överens om att hans krav inte är riktiga. Det är dessa krav som herr Romanus nu för vidare.

Vad slutligen gäller herr Romanus' speciella fråga om hur man skall

Torsdagen den
20 januari 1972

*Om förening av
vissa tjänster vid
Karolinska institu-
tet och Karolinska
sjukhuset*

gardera sig under övergångsåren i Huddinge så att tillräckligt undervisningsmaterial kommer att finnas för de odontologie studerande kan jag inte svara annat än att myndigheterna här vidtar så många och goda åtgärder som möjligt inom ramen för tillgängliga resurser. Det är självklart att vissa svårigheter kommer att uppstå särskilt under det första året 1974/75, när tandsjukvårdscentralen är färdig men sjukhuset i övrigt inte blivit färdigställt. Med goda krafterns hjälp tror jag emellertid att undervisningen skall bli fullgod även för de studenter som då får sin käkkirurgiska utbildning.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Jag vill inte på något vis ifrågasätta de ansträngningar som gjorts från Karolinska sjukhuset att vara tillmötesgående när det gäller att underlätta ifrågavarande undervisning och skaffa fram det viktiga patientmaterialet. Tvärtom tror jag att man gjort mycket positiva insatser, men det är klart att det har sina sidor att, liksom hittills skett, bedriva undervisningen på två håll och framför allt att det patientmaterial man haft till förfogande på Holländargatan varit otillräckligt.

Hur man ordnar saken rent tekniskt eller administrativt är emellertid inte någon huvudsak för mig. Det viktiga är att de som utbildas till tandläkare verkligen får tillgodogöra sig en allmänmedicinsk utbildning. Jag tror inte att det är riktigt när statsrådet Moberg säger att i stort sett alla de inblandade utom en enda skulle vara nöjda. Jag kan härvidlag bara citera vad som sägs i Karolinska institutets yttrande över den framställning som herr Moberg nämnde. Där säger rektorsämbetet att det är önskvärt, att den orala kirurgin får en så nära lokal samordning med sjukhuset som möjligt. "Det bör därför närmare utredas hur i indicerade fall tillgång skall beredas lärarna i oral kirurgi till operationslokal- och sängavdelning inom kirurgblocket." Litet längre ned i samma skrivelse säger man också att samarbetet bör utbyggas.

Detta är naturligtvis det viktiga för framtiden, men det är också ett annat sätt att säga, att de nuvarande förhållandena är otillfredsställande och att undervisningen tyvärr inte kommer att bli särskilt lyckad om övergångstiden blir lång.

Att jag tagit upp frågan om de två tjänsterna sammanhänger med att innehavarna av dessa avgår just nu. Man skulle alltså inom ramen av ett och ett halvt år kunna passa på att göra en bättre samordning. Chansen därtill finns redan nu. Sedan skulle denna samordning naturligtvis följa med till det nya Huddingesjukhuset.

I fråga om en annan sak råder fortfarande viss oenighet. Vilken medicinsk sakkunskap skall man kräva av dem som skall undervisa i detta ämne? Det finns anledning att återkomma till denna fråga. Ämnet oral kirurgi behandlar inte bara tänderna utan även munslemhinnans och käkarnas allmänna sjukdomslära, de käksjukdomar som härrör från tänderna och behandlingen av dem, tand- och käkskador och deras kirurgiska behandling, sjukdomar i spottkörtlarna och slutligen narkoslära. Alla dessa områden skall behandlas, varför det inte är självklart att det är tillräckligt att vederbörande lärare är övertandläkare; det bör också finnas medicinsk specialistkompetens. Till detta finns det – som sagt – anledning att återkomma.

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. principerna
för tjänstetillsätt-
ningar inom ren-
näringsadministra-
tionen*

Herr statsrådet MOBERG:

Herr talman! Nu modifierar sig herr Romanus i sitt senaste inlägg. Om jag förstått det rätt menar han att man skulle som ett provisorium till dess att Huddinge är utbyggt förena tjänsten som professor vid tandläkarhögskolan med tjänsten som överläkare i käkkirurgi vid Karolinska sjukhuset. Det är en frågeställning som ingen annan än herr Romanus, mig veterligt, har väckt.

Det framgår av mitt svar och jag upprepar det, att det är av alla accepterat att det är en omöjlighet att innehavaren av denna professur både skall vara överläkare på Karolinska sjukhuset och övertandläkare på Huddinge sjukhus. Vi är alla överens om att det är en omöjlig konstruktion. Då har man att välja, och då är alla utom en professor överens om att professorn på tandläkarhögskolan bör ha sin tjänst förenad med överläkartjänst i Huddinge.

Överläggningen var härmed slutad.

**§ 10 Ang. principerna för tjänstetillsättningar inom rennäringsadmini-
strationen**

Herr jordbruksministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Takmans* (vpk) i kammarens protokoll för den 11 januari intagna fråga, nr 3, och anförde:

Herr talman! Herr Takman har frågat om jag är beredd redogöra för principerna vid tillsättning av tjänster inom den nya rennäringsadmini-
strationen.

Tjänster inom den nya rennäringsadministrationen tillsätts efter samma principer som tjänster inom statsförvaltningen i övrigt, dvs. enligt regeringsformens 28 § efter "förtjänst och skicklighet".

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Det är en vacker princip som jordbruksministern citerar, men fler än jag har frågat sig om den principen och enbart den har blivit tillämpad i det aktuella fallet.

I och med att den nya rennäringslagen trädde i kraft den 1 juli 1971 skulle det gamla lappväsendet försvinna. I debatten den 2 juni förutsatte jag, om än med en del oroliga reservationer, att tjänsterna i den helt nya regionala rennäringsadministrationen skulle ledigförklaras och att just förtjänst och skicklighet skulle avgöra vilka som skulle få dessa tjänster.

Vi har nu sett resultatet. Till de nitton nya tjänsterna vid lantbruksnämnderna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län anmälde sig bland andra sökande också nitton samer. Ledarförfattaren i nr 12 år 1971 av tidskriften *Samefolket* skriver att "det är minst sagt med förvåning, ja med upprördhet, man erfar att samtliga utom en av samerna förbigåtts vid utnämningarna".

I debatten om rennäringslagen nämnde jag som exempel på diskriminering i gångna tider att Torkel Thomasson, en av samerörelsens tidiga pionjärer, förgäves gång på gång hade sökt tjänster inom lappväsendet.

Också Samefolket anknyter till hans exempel och fortsätter:

”Man skall helst inte tala om den snö som föll i fjol. Och man ska inte heller i tid och otid tala om diskriminering. Men det är tydligen samma slags snö som faller i dag som på 1910- och 1920-talen. Och det finns en bitter bismak av diskriminering i lantbruksstyrelsens utnämningar av administrativ personal för rennärlingsfrågorna vid lantbruksnämnderna. — — — Det är en skymf mot samerna som folk och en oförrätt mot de enskilda samiska sökandena att behandla dem såsom nu skett.”

Här fanns, kort sagt, en utomordentlig möjlighet att undanröja en del av den misstro som sekler av orättvisor grundlagt hos samebefolkningen. Här fanns också en utomordentlig möjlighet att med konkreta åtgärder slå vakt om samerna som etnisk minoritet. Tillträde för välutbildade, välmeriterade samer till tjänsterna i rennäringsadministrationen skulle ha skapat realistiska förväntningar hos många samiska ungdomar, som ingenting hellre önskar än att stanna i Norrland och vidareutveckla sina traditionella näringar, sitt språk och sina kulturtraditioner. Det är en tragedi att denna utomordentliga möjlighet har spolierats.

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Herr talman! Det är ju en utomordentligt allvarlig beskyllning som herr Takman riktar mot lantbruksstyrelsen. Herr Takman har mig veterligt inte haft möjlighet att bedöma samtliga de sökande som har tävlat om de här tjänsterna. Här har lantbruksstyrelsen att ta hänsyn till alla sökande, och den skall över huvud taget inte bry sig om vad de har för bakgrund och vilket folkslag de tillhör. Lantbruksstyrelsen har enbart att ta hänsyn till skicklighet och förtjänst. Utan att själv ha undersökt materialet påstår alltså herr Takman att lantbruksstyrelsen inte har gjort så.

Nu har vissa av de sökande som inte fått tjänsten överklagat hos mig. Jag vet inte om de är samer eller inte. Det framgår inte av ansökningshandlingarna annat än i ytterst få fall, då vederbörande åberopat att de är samer och vill få det betraktat som en merit. Det finns sökande som heter Persson, Nilsson och t. o. m. Bengtsson, men jag vet inte om de är samer och det angår mig inte. Den avgörande frågan är: Hur hävdar de sig meritmässigt i det här fallet? Man kan väl inte på en sektor i samhället tillämpa andra grunder än som grundlagen föreskriver. Det är alltså, herr Takman, en beskyllning mot lantbruksstyrelsen för att den i det här fallet inte skulle ha följt grundlagen, regeringsformens 28 §. En artikel i Samefolket kan inte vara tillräckligt bevis för det, herr Takman. Var god och gå igenom materialet och fäll ett omdöme därefter! De som är missnöjda kan klaga och en del — ytterst få — har gjort det, och dessa klagomål skall prövas. Men om de är samer eller inte vet jag inte, och det kommer jag antagligen inte heller att ta reda på.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! De flesta av dem som sökte — namnen finns publicerade i Samefolket, herr jordbruksminister — är kända som samer och företrädare för samerna. Jag kan inte säga om alla de 19 sökandena var väl kvalificerade, men några var mycket väl kvalificerade. En av de samer

Nr 8

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. principerna
för tjänstetillsätt-
ningar inom ren-
näringsadministra-
tionen*

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. hälsovårds-
nämndernas möjlig-
heter till ingripande
mot störande
trafikbuller*

som sökte en av de 19 nya tjänsterna har en fil. kand. i samhällsplanering och andra ämnen, som borde vara nyttiga i det här sammanhanget. Han kommer från en av de familjer som gjort de största insatserna i samernas organisationsarbete. Han har från barndomen allsidiga praktiska och teoretiska kunskaper om rennäringen, och han kan självfallet tala med samerna och renskötarna på ett språk som, såvitt jag vet, varken Ingemund Bengtsson eller jag kan, det enda språk som har egna ord och uttryck för renskötselns alla moment, nämligen lapska. Denne sökande lär ha blivit formellt inkompetentförklarad för den tjänst han sökte. Även andra samer som sökte dessa tjänster hade goda teoretiska och praktiska meriter.

Jag håller inte med Ingemund Bengtsson om att det är ovidkommande om vederbörande är samer eller inte. För min del skulle jag vilja betrakta det som en fördel, såvida de har goda meriter för övrigt, om de också är samer, eftersom de skall arbeta just inom den samiska minoriteten.

Det finns som bekant inte något överflöd på specifikt samiska tjänster. Då samer i realiteten är utestängda från rennäringens administrationen blir möjligheterna att göra en intellektuell yrkeskarriär i den egna nationella minoritetens tjänst mycket snävt begränsade i fortsättningen liksom de varit hittills. Detta är den ena tragiska sidan av det som inträffat. Den andra är att lapfogdesystemet kvarstår under en annan beteckning.

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Herr talman! Märker inte herr Takman att han gör ett kardinalfel? Han underkänner ju de andra sökande, som han över huvud taget inte vet någonting om. Det är ju dem han skall titta på också i jämförelsen. Den same som herr Takman berörde och som skulle ha förbigåtts tillhör sannolikt dem som anför besvär, men han anför besvär mot en annan same som fick tjänsten.

Det verkar som om herr Takman inte är intresserad av själva sakfrågan

Herr förste vice talmannen anmälde att herr Takman anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare anförande i denna debatt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Ang. hälsovårdsnämndernas möjligheter till ingripande mot störande trafikbuller

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Levins* (fp) i kammarens protokoll för den 11 januari intagna fråga, nr 2, till herr jordbruksministern, och anförde:

Herr talman! Herr Levin har frågat jordbruksministern om han nu överväger sådana förslag till författningsändringar att hälsovårdsnämnderna därigenom skulle ges reella möjligheter till ingripande mot störande trafikbuller. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Trafikbullerproblemen behandlas för närvarande av trafikbullerut-

redningen. Enligt vad jag erfarit torde utredningen komma att lägga fram sina förslag under nästa år. Därvid blir det aktuellt att ta ställning till bl. a. frågan om behovet av vidgade befogenheter för hälsovårdsnämnderna i angivna hänseende.

Herr LEVIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Norling för svaret på min fråga till herr statsrådet Bengtsson, ett svar som jag tyvärr måste beteckna som otillfredsställande och en smula glidande.

För några år sedan tillsatte man i min hemstad Lund en särskild kommunal nämnd, som fick i uppdrag att studera innerstadens trafik- och miljöproblem samt komma med förslag till lösningar syftande till att göra innerstaden trivsam och funktionsduglig. Man gjorde ett gott arbete. Bl. a. har man föreslagit en trafikreglering, som genomförts på prov och som bokstavigt talat har flyttat huvudparten av biltrafiken några hundra meter utåt från stadskärnan räknat. Med största sannolikhet vill flertalet Lundabor inte ha någon återgång till det gamla systemet. Man gillar med andra ord ett bilfritt centrum.

Däremot måste det sägas att de människor – det rör sig om ett par tusen – som bor vid de gator, genom vilka trafiken efter omläggningen löper, har all anledning till missnöje. Det är nämligen fråga om typiska bostadsgator, och ser man på problemet ur en hälsovårdsnämnds synpunkt, måste man konstatera att människorna just i sina bostäder rimligen kan ha större anspråk på frihet från störande buller än i ett kommersiellt centrum. Hemma bör man ha rätt till vila och rekreation i en lugn miljö. I centrum med dess butiker besväras man ur bullersynpunkt mindre av biltrafiken.

I det nu aktuella fallet har hundratals människor, muntligen som skriftligen, vänt sig till hälsovårdsnämnden med begäran om hjälp. Vi har genomfört bullermätningar, som utan minsta tvivel visar att bullernivån kring de gator, till vilka trafiken efter omläggningen hänvisats, är helt outhärdlig. I fullt medvetande om att förhållandena i stadskärnan har avsevärt förbättrats för dem som bor och arbetar där måste likväl hälsovårdsnämnden konstatera att trafikomläggningen för många andra medborgare har fått konsekvenser som icke är acceptabla ur sanitär synpunkt.

Det är då rimligen hälsovårdsnämndens plikt att ingripa och i enlighet med författningen söka motverka bullret. Men vad kan en hälsovårdsnämnd i realiteten göra? De berörda människorna väntar sig självfallet att hälsovårdsnämndens eget konstaterande av fakta skall resultera i kraftfulla åtgärder. Men som herr Norling vet innebär den s. k. kautschukparagrafen i hälsovårdsstadgan, dvs. 38 §, ingen reell möjlighet för hälsovårdsnämnden att t. ex. med ett förbud helt eller delvis ingripa och stoppa störande trafik. Detta måste enligt mitt förmenande vara fel. Det är fel att hälsovårdsnämnden inte kan ålägga ett annat kommunalt organ – t. ex. trafiknämnden – att vidta sådana trafikreglerande åtgärder att de sanitära obehagen undanröjes eller åtminstone reduceras.

Jag beklagar att regeringen inte här i dag ansett sig kunna visa ett större tillmötesgående, liksom jag beklagar att högste miljövårdaren herr

Nr 8

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. hälsovårds-
nämndernas möjlig-
heter till ingripande mot störande
trafikbuller*

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. hälsovårds-
nämndernas möjlig-
heter till ingripande
mot störande
trafikbuller*

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Herr Levin frågar vilka möjligheter en hälsovårdsnämnd i realiteten har att i dagens läge göra någonting i detta sammanhang. Han säger det sedan han har konstaterat att det svar, som jag gav, ur hans synpunkt inte kan betecknas som i någon del tillfredsställande. Ja, herr Levin, hälsovårdsnämnd kan enligt nu gällande hälsovårdsstadga ingripa när trafikbuller utgör sanitär olägenhet. Nämnden kan antingen omedelbart eller efter råd och uppmaningar meddela förelägganden eller rent av förbud som är nödvändiga. Hälsovårdsnämnden saknar således ingalunda möjligheter att i dag ingripa i dessa sammanhang.

Genom ändring 1969 av 38 § hälsovårdsstadgan har dessutom särskilt markerats, herr Levin, att hälsovårdsnämnd skall se till att erforderliga och skäliga åtgärder vidtas för att motverka bl. a. buller. När exempelvis motorfordon brukas vårdslöst och därigenom åstadkommer onödigt buller eller när det gäller att i bullerförebyggande syfte reglera trafiken på allmän väg eller gata kan hälsovårdsnämnd ta initiativ, som leder till att behöriga myndigheter tar upp frågan.

En svårighet -- och den snuddade herr Levin vid -- när det gäller att i trafiken hantera de här aktuella frågorna torde vara att några generella riktlinjer för vad som skall anses vara störande trafikbuller ännu inte finns. Trafikbullerutredningen har emellertid i uppgift att utarbeta förslag till normer för flygbuller och för buller från motordrivna vägfordon och även från fritidsbåtar. Utredningen skall också redovisa olika sätt att kontrollera den praktiska tillämpningen av de normer som den skall föreslå. Vidare skall redovisas förslag till de författningsändringar som eventuellt behövs för att genomföra förslagen.

Utredningen skall alltså överväga just de problem som herr Levin har tagit upp. Om eller i vilken mån det kan vara lämpligt att utvidga hälsovårdsnämndernas befogenheter utöver vad som nu gäller bör därför, som jag sade redan i mitt svar, inte avgöras förrän utredningen har lagt fram sina förslag.

Herr LEVIN (fp):

Herr talman! Jag är rädd att jag måste beteckna det sista inlägget såsom ännu mera glidande i sakfrågan. Jag ställde fullt avsiktligt min fråga till jordbruksministern bl. a. därför att problemet om tolerabelt trafikbuller är en miljöfråga men också därför att naturvårdsverket har uttalat sig om behovet av förstärkning av hälsovårdsnämnderna såsom effektiva miljövårdsorgan. Även Kommunförbundet har yttrat sig i samma riktning.

Jag har observerat att kommunikationsministern mot slutet av 1971 års vårriksdag som svar på en likartad fråga hänvisade dels till bristen på fastställda bullernormer, dels till den inom civildepartementet pågående prövningen av de planeringsriktlinjer som har framlagts av planverket. Vidare hänvisade statsrådet liksom nu till den sittande trafikbullerutredningen och till de förslag som dess arbete kan komma att resultera i.

Herr talman! Detta arbete avser emellertid bullernormer för ännu icke

bebyggda stadsdelar. Men vad frågan nu gäller är hur man skall komma till rätta med den bullerterror som de omnämnda Lundaborna är utsatta för. Det gäller också de arma invånare i Malmö som är bosatta vid Nobelvägen liksom många andra människor i gamla fina bostadsområden vilka har förvandlats till rena infernon på grund av att hälsovårdsnämnderna saknar möjligheter att sätta makt bakom orden t. o. m. då man inför kolleger i andra kommunala organ kan bevisa svårartad sanitär olägenhet.

Med eller utan normer är det väl ändå så att medborgarna har rätt att begära skydd mot buller som utan vidare kan betecknas som sanitär olägenhet. I dagens läge kan hälsovårdsnämnd inte lämna något sådant skydd, vilket allmänheten tror att den kan. Om jag inte missminner mig, blev Malmö hälsovårdsnämnd ganska nyligen JO-anmäld av uppretade stadsbor just med anledning av de olidliga förhållandena vid Nobelvägen i Malmö. Anmälarna trodde förmodligen att hälsovårdsnämnden inte hade gjort sin plikt, vilken den dock hade. Men utan uttryckligt stöd i lagen kan inte, herr Norling, hälsovårdsnämnderna utträtta någonting mot samhällseliga organ. En enskild eller ett företag som inte följer hälsovårdsstadgans bestämmelser kan, bortsett från vissa försunliga fastighetsägare, ganska effektivt föras till rätta. Men om samhällets egna organ visar sig kallsinniga, har nämnden inga sanktionsmöjligheter.

Jag beklagar att svaret på min fråga inte ger anledning till framtida optimism heller. Bullerterrorn kommer tydligen att plåga människorna ännu under många år. Några planer på att åstadkomma förstärkta hälsovårdsnämnder finns tydligen inte nu.

Jag upprepar, herr talman: Det måste vara fel att en myndighet som i kommunen sedan 100 år har att värna om det vi med dagens språkbruk kallar en god miljö, inte anförtros makt att ingripa effektivt för att komma till rätta med ett av vår tids allvarligaste sanitära problem.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det kan inte vara en fråga för herr Levin och mig att i riksdagen diskutera vad som står i hälsovårdsstadgan. Jag vill bara upprepa vad jag sade i mitt svar, att hälsovårdsnämnd kan enligt gällande hälsovårdsstadga ingripa när trafikbuller utgör sanitär olägenhet. Jag utgick ifrån att det var det herr Levin hade frågat om.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Ang. slopandet av specialrabatterna på vissa tåg i Mälardalen

Herr kommunikationsministern NORLING erhöi ordet för att besvara herr *Enskogs* (fp) i kammarens protokoll för den 11 januari intagna fråga, nr 9, och anförde:

Herr talman! Herr Enskog har frågat om jag från trafikpolitisk och ekonomisk synpunkt anser det vara riktigt att nu slopa de specialrabatter som tillämpas på vissa tåg i Mälardalen.

SJ har möjlighet att medge rabatter i fall då detta är förenligt med

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. slopandet av
specialrabatterna
på vissa tåg i
Mälardalen*

företagets ekonomiska intresse. Sedan januari 1969 har SJ gjort försök med en 50-procentig prisnedsättning på biljetter som säljs i Enköping, Västerås, Köping och Eskilstuna för resa till Stockholm och åter i andra klass. Rabatten gäller för ett tiotal särskilt angivna tåg som tidigare varit mindre väl utnyttjade.

Rabattförsöket har enligt vad jag inhämtat medfört trafikökning, men trots detta har intäkterna minskat. Enbart för bibehållen intäktsnivå krävs nämligen en nyförsäljning om i det närmaste 90 procent. Härtill kommer kraven på täckning av vissa tillkommande merkostnader.

Herr ENSKOG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr kommunikationsministern för svaret på min fråga. Att prisreduktionen, som provats under tre år i Mälardalen, inte givit det resultat – en 90-procentig ökning av antalet resande – som erfordrades för att det hela skulle bära sig ekonomiskt förvånar mig inte alls. Det är flera orsaker till det.

Men först: Behövs det verkligen en så stor ökning av resandefrekvensen för att det skall vara lönande? Det har såvitt jag känner till inte satts till en enda vagn för att transportera de resande eller en enda person för att sälja eller för att klippa dessa biljetter. I Västerås såldes 1970 58 000 biljetter på sträckan Västerås–Stockholm. Av dessa var 27 944, eller drygt hälften, rabatterade biljetter av den här typen. Endast 12 800 betalade ordinarie pris i andra klass. 2 800 åkte första klass. Hur många som skulle ha åkt om det ordinarie priset på 41 kronor i stället för nu 21 kronor respektive 19 kronor före den 1 oktober i fjol gällt är svårt att bedöma. Från Västerås har i huvudsak endast tågen kl. 10.10 och 12.11 fått användas. Det har medfört att många ansett att de kommit till Stockholm för sent. Hade också tidigare tåg fått användas, t. ex. kl. 8.03, skulle åtskilligt fler än de 80 å 100 som nu använt sig av denna möjlighet varje dag ha åkt. Av egen erfarenhet vet jag att det är relativt god plats i andra klass på det tåget, då däremot första klass som regel är fullbesatt av tjänsteresande. Som jag bedömer det skulle man kunna ta emot ytterligare ett eller annat 50-tal resenärer på det tåget.

Privata bussföretag anordnar bussturer i beställningstrafik för 15 å 17 kronor för dagsturer Västerås–Stockholm–Västerås med avresa vid 8-tiden på morgonen. Det var ju bl. a. som konkurrens med dessa som SJ ordnade rabattbiljetter, men tyvärr fick de användas endast på de minst belagda tågen. Det blev därför inte den konkurrens det skulle ha kunnat bli.

Med möjlighet att utnyttja flera tåglägenheter och med bättre reklam för de resorna bedömer jag att det skulle ha varit möjligt att avsevärt öka resandefrekvensen. Anser herr statsrådet att SJ verkligen har råd att gå miste om inkomster på 25 000–50 000 kronor i månaden – vilket troligen blir följden av indragningen av rabatterna från den 1 februari – enbart på sträckan Västerås–Stockholm?

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Att SJ gör ett så radikalt och långvarigt prissänkingsförsök som det här har varit fråga om, alltså under tre år, anser jag för

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. slopandet av
specialrabatterna
på vissa tåg i
Mälardalen*

del vara ett uttryck för företagets vilja att föra en aktiv prispolitik.

Varje företag bör naturligtvis fortlöpande göra marknadsanalyser, gärna så konkret som SJ har gjort i Mälardalen, för att utröna om produkten av pris och kvantitet på utbudna tjänster går att maximera vid ett lägre pris än det vanliga. Att kritisera SJ för att man nu upphör med Mälardalsrabatten stimulerar knappast SJ att fortsätta med denna typ av marknadsundersökningar. Det vore olyckligt, eftersom försök av denna typ primärt syftar till att om möjligt sänka taxorna.

Å andra sidan kan sägas, herr Enskog, att en taxepolitik som innebär att man fortsätter med rabattförsök utöver den långa tidsperiod som det här rör sig om och som visat sig få negativa effekter på SJ:s ekonomi bara får till följd att SJ:s kunder i övriga delar av landet får subventionera den rabatterade trafiken. Jag kan inte se att det ligger något speciellt positivt i en sådan politik.

Vad gäller Mälardalen kanske man dessutom rent allmänt kan konstatera att de som bor där är ganska lyckligt lottade ur kollektivtrafiksynpunkt i jämförelse med många andra områden i landet.

Herr Enskog och jag lär väl inte bli överens om detta. Med vad jag här har sagt har jag bara velat konstatera att SJ på andra områden och i andra sammanhang bör fortsätta sina marknadsundersökningar och sina experiment beträffande prispolitiken.

Herr Enskog sade att privata bussföretag har billighetsresor eller reklamresor – vilket uttrycket nu var – till Stockholm från Mälardalen. Det gäller inte bara privata bussföretag; SJ har också sådana bussresor – ehuru kanske från andra håll i landet – till både Stockholm och andra orter till samma låga priser som herr Enskog talade om att privata företag har.

Herr ENSKOG (fp):

Herr talman! I anledning av statsrådets komplettering till sitt svar vill jag också understryka att det är bra att SJ har gjort en sådan här marknadsanalys och har gjort försök att konkurrera med annan trafik. Men jag skall anföra några siffror som visar utvecklingen. De siffror jag nämner hänför sig till den tid i fjol då tågen gick – det var som bekant uppehåll ett slag – och året dessförinnan.

Under tiden april -september 1970 uppgick antalet försålda rabattbiljetter i Västerås till 13 080. Under samma tid 1971 var antalet 14 730, alltså en ökning med 1 650. Under tiden oktober -december 1970 var antalet 7 871 och under samma tid 1971 var antalet 7 890, alltså ungefär samma antal. Vad hade inträffat under den tiden? Jo, avgiften höjdes den 1 oktober från 19 kronor till 21 kronor. Redan den lilla höjningen av taxan medförde tydligen att ökningstakten omedelbart avstannade.

Vad blir nu följderna av ett slopande av rabattresorna? Som jag kan se det blir det i första hand ett betydligt minskat antal resenärer på de tåg som fått utnyttjas för dessa, och det återigen kommer väl att medföra att SJ på känt maner relativt snart talar om, att de turerna inte bär sig, varför de måste dras in. Det medför i sin tur att de personer från andra orter som har åkt med dessa tåg inte kommer att få den service de varit vana vid, och det betyder ett minskat underlag på de linjerna med mindre

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. postdistri-
butionen med
s. k. postkupé
på sträckan
Östersund—Storlien*

lönsamhet och kanske indragning som följd.

Det är klart att om SJ drar in tåg och lägger ned bandelar blir det inga driftförluster för SJ, men det blir heller inga transporter utförda och det är väl transporterna som är SJ:s viktigaste uppgift.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! För klarhetens skull skall vi väl åtminstone få antecknat till protokollet att det här ändå har varit fråga om en försöksverksamhet. Som herr Enskog nu lägger upp sin argumentation skulle situationen kunna tydas som så, att de resande i den här regionen nu har hunnit vänja sig vid rabattresorna och mer eller mindre tror att SJ tar bort någonting som man en gång i tiden har infört som en definitiv åtgärd. Det är alltså fråga om en försöksverksamhet inom SJ:s långsiktiga planerings- och marknadsundersökningsarbete, och det skall man naturligtvis ha klart för sig.

I det enskilda fallet, som gäller Mälardalen, måste man väl också säga att intäktssidan ger en klar bild av det ekonomiska utfallet av det här rabattförsöket. Nytrafiken har uppgått till 45 procent, men för att kompensera för rabatten skulle trafiken behövt öka med det dubbla, ca 90 procent. Det kan naturligtvis ifrågasättas om det kan vara ett SJ-intresse att fortsätta ett sådant experiment.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Ang. postdistributionen med s. k. postkupé på sträckan Östersund – Storlien

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Åslings (c) i kammarens protokoll för den 12 januari intagna fråga, nr 11, och anförde:

Herr talman! Herr Åsling har frågat mig om jag är beredd medverka till att postdistributionen med s. k. postkupé med hänsyn till bl. a. servicen till allmänheten bibehålles på sträckan Östersund – Storlien.

Postverket har en omfattande och kostsam transportapparat, och enbart de inrikes transporterna kostar mer än 200 miljoner kronor per år. Mot denna bakgrund är det naturligt att transportanordningarna ses över kontinuerligt i avsikt att hålla kostnaderna nere utan att fördenskull ge avkall på rimliga krav i fråga om service, säkerhet och personalens arbetsförhållanden.

Herr Åsling tar upp frågan om de framtida posttransporterna på sträckan Östersund – Storlien. För närvarande sker dessa delvis med s. k. postkupé, dvs. en för postbefordran särskilt inredd järnvägsvagn, där posten under färd sorteras och behandlas av postpersonal.

Enligt vad jag inhämtat från postverket finns i dag inget beslut om indragning av postkupén mellan Östersund och Storlien. Mot bakgrund av de höga kostnaderna för denna postbefordran överväger emellertid postdirektionen i nedre norra distriktet att komma in till centralförvaltningen med förslag om ersättande av den aktuella postkupén med andra

postanordningar.

Eftersom frågan är under utredning i postverket är jag för närvarande inte beredd att göra några uttalanden i frågan.

Herr ÅSLING (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min enkla fråga.

Den utredning som kommunikationsministern talar om har väl, enligt vad som har blivit känt, haft en något ensidig syn på besparingsmöjligheterna i det här sammanhanget. Det är ju, vilket också åberopas i svaret, här fråga om att tillgodose rimliga krav från allmänheten i fråga om service och från personalen beträffande arbetsförhållandena.

Vid en driftundersökning som postverket företog den 12 juli i fjol visade det sig att personalen i den aktuella postkupén i stort sett var fullt sysselsatt. Motsvarande arbete planerar man nu att lägga på postanstalten i Östersund, men av kommunikationstekniska skäl kommer det att få utföras med mycket knapp tidsmarginal. Det finns alltså skäl förmoda att denna förändring inte kan ske på annat sätt än till priset av en försening av posten. Det är framför allt postföringen från Jämtland till södra och mellersta Sverige som det här är fråga om.

Det ligger i sakens natur att de säsongmässiga svängningarna i arbetsbelastningen för postverket i västra Jämtland är betydande; det är ju ett viktigt turistområde. Av vad som har blivit offentligt om postverkets utredning förefaller det som om just de här starka säsongmässiga svängningarna inte närmare har beaktats. Inom turistnäringen finns det dock stora utvecklingsplaner för västra Jämtland, och det är ju ur den synpunkten speciellt anmärkningsvärt om postverket nu skulle realisera sina planer. Det förefaller också som om man beträffande utfallet av besparingarna inte tagit hänsyn till hur omorganisationen av distributionen kommer att påverka *möjligheterna för upprätthållande av postanstalterna i västra Jämtland*. Det är konsekvenser som naturligtvis måste uppmärksammas, liksom de konsekvenser en omläggning har för den närmast berörda postpersonalen. Omorganisationen 1968 innebar mer nattarbete för de anställda, och det finns starka skäl att befara att de nu planerade reformerna ytterligare kommer att försämra situationen för personalen. Man kan också fråga om i detta sammanhang säkerhetsaspekterna när det gäller transport av värdepost har beaktats.

Jag vädjar, herr talman, till statsrådet att med vaksamhet följa ärenden som dessa. Personalens och allmänhetens synpunkter måste beaktas, och de rimliga kraven på service måste tillgodoses.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag vill återigen betona att den här frågan är under beredning i postverket. Vi vet ännu inte vad utredningen leder till; den är på ett mycket preliminärt stadium. Men enligt vad jag har inhämtat från postverket beräknas ändå de av postdirektionen övervägda nya postanordningarna – *fortfarande preliminärt* – innebära betydande kostnadsbesparingar.

Vad beträffar servicen kan naturligtvis viss försening ske för ett litet

Nr 8

Torsdagen den
20 januari 1972

Ang. postdistributionen med s. k. postkupé på sträckan Östersund–Storlien

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. postdistributionen med
s. k. postkupé
på sträckan
Östersund—Storlien*

fåtal försändelser, medan den helt övervägande delen av försändelserna — enligt vad som meddelats mig — kommer tidigare fram till postanstalterna längs den aktuella sträckan, om det nu skulle bli tal om en förändring.

Herr Åsling tar också upp frågan om hur den berörda personalen skulle påverkas. Enligt vad jag inhämtat kommer, om någon förändring skulle ske, samtliga som i dag tjänstgör vid den aktuella postkupén att kunna beredas tjänstgöring i Östersund på postkontoret eller vid annan postkupé.

Slutligen kom herr Åsling också in på säkerhetsaspekterna om man ersätter postkupén med landsvägsbefordran. I mitten av november förra året besvarade jag här i kammaren två frågor om säkerheten vid posttransporter. Jag nämnde då att ur säkerhetssynpunkt kan inte det ena eller andra transportsättet entydigt förordas, utan en avvägning måste ske i varje särskilt fall. I det här aktuella fallet bedömer åtminstone på detta preliminära stadium postverket att säkerheten inte blir sämre vid en eventuell förändring utan att det blir precis på samma sätt med säkerheten vilket transportsätt man nu kommer att använda.

Herr ÅSLING (c):

Herr talman! Vad beträffar arbetsförhållandena för den berörda personalen ber jag att få hänvisa till det yttrande som berörda fackorganisation har avgivit till postdirektionen i nedre norra distriktet och enligt vilket arbetsförhållandena avsevärt skulle försämrats, om de planer som man där har skulle realiseras.

Jag vill, innan vi slutar diskussionen i den här frågan, bara säga att vad jag framför allt reagerar mot är att man i ett skede, då näringslivet i västra Jämtland står inför en betydelsefull expansion, aktualiserar planer av den här arten. Det kommer självfallet att få en negativ effekt på den fortsatta utvecklingen av näringslivet i västra Jämtland, och jag skulle vilja säga att det finns starka skäl att rekommendera postverket att inte nu förverkliga sina planer på en förändring av postdistributionen i västra Jämtland.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Vi vet som sagt inte hur det kommer att gå med den här postdistributionen mellan Östersund och Storlien, eftersom undersökningarna fortfarande är mycket preliminära. Men låt oss ändå vara överens om att om man kan få en rationalisering som för det första leder till en kostnadsbesparing, för det andra inte innebär några förändringar till det sämre för personalen och för det tredje medför en uppsnabbning för de flesta postabonnenter när det gäller postförsändelsernas ankomsttider — över huvud taget en bättre postservice — och om säkerheten dessutom inte blir sämre än den nu är, så kan det inte vara svårt att välja, herr Åsling, den dag man ställs inför dessa alternativ.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
20 januari 1972

*Om utjämning av
telefonavgifterna*

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Nilssons i Tvärålund (c) i kammarens protokoll för den 13 januari intagna fråga, nr 13, och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson i Tvärålund har frågat mig om jag under år 1972 kommer att ta upp frågan om en utjämning av telefonavgifterna mellan olika delar av landet.

För att utjämna telefonkostnaderna mellan olika delar av landet har redan en rad olika åtgärder vidtagits.

Jag har förra året i kammaren redovisat den översyn av hela telefontaxsystemet som pågår inom televerket. Arbetet inom utredningen har hittills koncentrerats just på frågan om en avgiftskonstruktion som skulle leda till en ytterligare utjämning av telefonkostnaderna mellan olika delar av landet. Utredningen har presenterat ett första delbetänkande om regional utjämning av telefonkostnaderna. Betänkandet har remissbehandlats och prövas för närvarande inom televerket, som under våren räknar med att underställa Kungl. Maj:ts förslag i frågan. Därefter kommer frågan att beredas vidare inom kommunikationsdepartementet med sikte på så snara förbättringar som möjligt. Vad som kan bli resultatet av denna beredning är jag givetvis ännu inte beredd att uttala mig om.

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Orsaken till att jag ställde frågan var att — efter vad jag kunnat finna — inte ett ord nämndes i statsverkspropositionen om det här mycket angelägna ärendet, och det var heller inte upptaget på propositionsförteckningen. En slutsats som man kunde dra av detta var att en utjämning av telefonavgifterna måhända skulle vidtas på administrativ väg. Enligt min mening har ärendet en sådan betydelse och räckvidd att det vore rimligt att riksdagen kunde få ta del i beslutet om en utjämning. Jag ber att redan nu få ställa den kompletterande frågan, om statsrådet avser att förelägga riksdagen det förslag som skall beredas inom kommunikationsdepartementet — ett förslag som departementet enligt svaret kommer att erhålla under våren från televerket.

Statsrådet har inte svarat på min direkta fråga om statsrådet avser att aktualisera ärendet under 1972. Emellertid säger statsrådet att beredningen i kommunikationsdepartementet tar sikte på ”så snara förbättringar som möjligt”. Jag tolkar detta positivt och förutsätter att förslag om en utjämning av teleavgifterna, om inga särskilda svårigheter uppstår, bör kunna läggas fram redan detta år.

Till sist vill jag understryka angelägenheten av att en utjämning sker så snart som möjligt.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. massvräkningar
i hyreskonflikter*

Herr statsrådet LIDBOM erhöll ordet för att besvara herr *Engströms* (vpk) i kammarens protokoll för den 13 januari intagna fråga, nr 12, till herr justitieministern, och anförde:

Herr talman! Herr Engström har frågat justitieministern vad han anser om massvräkningar som medel att lösa hyreskonflikter. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Det ligger i sakens natur att förhandlingar och frivilliga uppgörelser är det normala sättet att lösa hyrestvister. Tvister av rättslig natur kan också prövas av hyresnämnd och domstol. Sedan det blivit fastslaget mellan hyresvärd och hyresgäst vilka rättigheter och skyldigheter som följer av hyresförhållandet, ankommer det på hyresgästen lika väl som på hyresvärden att fullgöra sina skyldigheter enligt lag och avtal. Vägrar hyresgästen att fullgöra sina förpliktelser, kan han i sista hand avhysas från den lägenhet han innehar.

I ett uppmärksammat fall i Umeå har nyligen inträffat att avhysning blivit aktuell på grund av att hyresgäster kollektivt vägrat att betala fastställd hyra. Förhållandena i detta fall är särpräglade. Det finns likväl skäl att i detta sammanhang erinra om att det har blivit allt vanligare på hyresmarknaden, att hyran eller grunderna för hyresberäkningen fastställs genom överenskommelser mellan hyresgästernas och fastighetsägarnas organisationer. Ett av syftena med ändringarna i hyreslagstiftningen förra året var att stärka hyresgästernas möjligheter att gemensamt tillvarata sina intressen genom sina egna organisationer. Det system för förhandlingar och avtal som nu har byggts upp har tillkommit under aktiv medverkan av hyresgäströrelsen och har dess fulla stöd. I det systemet ingår inte betalningsvägran som ett medel att lösa hyrestvister.

Herr ENGSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lidbom för svaret på min enkla fråga, även om jag inte är särskilt tillfredsställd med det.

Jag skall här göra en liten återblick. Hyrorerna i nyproduktionen har fördubblats på tio år, och hyreshöjningarna duggar tätt i det övriga bostadsbeståndet. Rekordhyrornas och hyreshöjningarnas orsaker är helt klara. Markspekulationen, monopoliseringen inom byggnadsämnesindustrin och ett för hyresgästerna dyrbart finansieringssystem med höga räntor är några av de främsta bovorna. Regeringen låter bara utvecklingen löpa i väg utan att ingripa mot hyresutplundringen. Oron och missnöjet med rekordhyror och hyreshöjningar sprider sig i hyresleden över hela landet. Denna objektiva bild av utvecklingen på bostads- och hyresmarknaden måste man ha i botten, när man diskuterar de aktioner hyresgäster vidtar i kamp mot hyreshöjningarna.

Formerna för denna kamp växlar. Hyresgästerna i sju ungdomshotell i Stockholm hyresstrejkar, nära 500 hyresgäster i Uddevalla hyresstrejkar mot den kommunala bostadsstiftelsen, och hyresgästerna vid studentbostadsstiftelsen i Umeå kräver att stiftelsen skall ta tillbaka den senaste hyreshöjningen på 8 procent. Kronofogdemyndigheten i Umeå avser tydligen att massvräka ca 500 hyresgäster i den takt man hinner delge

dem besked om vräkning. Hyresgästerna uppträder disciplinerat och nöjer sig med passivt motstånd, vilket ju progressiva människor i vårt land betraktar som en legal kampform när grupper både här hemma och i andra länder går till kamp för sina intressen.

Hyresgästernas disciplinerade uppträdande står i skarp kontrast till polisens brutalitet, sådan den kom till uttryck särskilt vid vräkningen av 30 hyresgäster i går. Insatsen med polishundar ledde till att åtta människor blev hundbitna, och två flickor blev allvarligt skadade när de bjöd passivt motstånd i trappuppgångarna.

Polisbrutaliteten står inte i någon rimlig proportion till vad man säger sig vilja uppnå. Som den kom till uttryck i Umeå i går förefaller den ha överträffat tidigare brutala polisinsatser mot bl. a. demonstranter. Denna massiva polisbrutalitet verkar att ha till syfte att visa att kamp inte lönar sig samt att splittra den hyresgästopinion som håller på att växa fram mot hyresutplundringen.

Massvräkningar av hyresgäster kan inte få vara något medel att lösa hyreskonflikter. Folket har alltid reagerat starkt mot detta, t. ex. i Mackmyrakonflikten, där arbetsköparna använde massvräkningar som medel i en konflikt.

Vänsterpartiet kommunisterna har redan krävt att regeringen stoppar polisbrutaliteten och vräkningarna i Umeå. Såvitt jag kunde förstå av herr Lidboms svar är regeringen inte beredd att göra det. Enligt vår mening bör hyreskonflikter lösas förhandlingsvägen. Anser inte även statsrådet Lidbom det?

Vill regeringen därutöver dämpa hyresgästernas oro och stoppa nya hyresstrejker är det helt avgörande att regeringen radikalt lägger om bostads- och hyrespolitiken och stoppar hyresutplundringen.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Massvräkningar är inte ett medel att lösa hyrestvister, säger herr Engström. Det kan jag i och för sig hålla med om. Men i så fall bör man tillfoga att hyresstrejk inte heller är ett medel att lösa hyrestvister. Hyresstrejk ingår inte i det system för förhandlingar och uppgörelser mellan parterna som vi har här i landet, och förhållandena på hyresmarknaden och arbetsmarknaden är *icke jämförbara*.

Enligt den nya hyreslagen och de ändringar i hyreslagstiftningen som gjordes förra året har hyresgästerna fått ett betydligt ökat inflytande på hyresförhållandena, och det systemet har, som jag sade i mitt svar, tillkommit under aktiv medverkan av hyresgäströrelsen. Jag känner inte till att hyresgäströrelsen vid något tillfälle begärt att kollektiv betalningsvägran skall accepteras som något slags stridsmedel på hyresmarknaden.

Har man en ordning på hyresmarknaden med förhandlingar, uppgörelser och avtal, och en lagstiftning i bolten, så måste den ordningen naturligtvis också respekteras. Att skylla på oro på hyresmarknaden och försöka legitimera studenternas uppträdande när det tar sig uttryck i en massiv vägran att betala hyra är ingenting annat än att dels inbjuda till kaos, dels totalt underkänna våra demokratiska arbetsformer. Antas det lagar här i huset, så måste dessa lagar tillämpas och beslut som fattas med stöd av lagarna måste kunna verkställas.

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. massvräkningar
i hyreskonflikter*

Det är kronofogdemyndighetens sak att verkställa beslut om vräkningar. Om hyresgäster eller andra gör motstånd mot verkställighetsbeslut, måste kronofogden kunna begära bistånd och skydd av polisen. Det är en självklarhet att polisen när den fullgör sina uppgifter använder minsta möjliga våld. Men det är också en självklarhet att polisen måste lösa sin uppgift så, att beslut som är fattade i laga ordning blir verkställda. Är det någonting som kännetecknar den svenska polisens uppträdande i den här typen av sammanhang så inte brukar det vara onödigt brutalitet. Polisen har i stället vid många tillfällen gett prov på gott omdöme, stor förmåga att stålsätta sig mot provokationer och utomordentlig återhållsamhet när det gäller att använda våld. Jag känner i detta fall inte till någonting som föranleder anmärkning mot polisens uppträdande.

Herr ENGSTRÖM (vpk):

Herr talman! Herr Lidbom anser att hyresstrejk inte ingår i det system vi har på hyresmarknaden. Det är väl att anlägga en helt och hållet formell syn på den här frågan. Jag försökte i mitt första inlägg skissera vad det är som ligger bakom den förbittring som finns bland hyresgästerna och vad det är som driver fram konflikterna.

Vidare säger herr Lidbom att arbetsmarknad och hyresmarknad inte kan jämföras. Men borde vi inte komma fram till ett system där de kan jämföras? Man har rätt att vägra att ställa sin arbetskraft till förfogande om villkoren är sådana att lönearbetarna kollektivt inte kan acceptera dem. När det gäller hyror skall man däremot vara skyldig att godtaga vilka uppgörelser som helst. Det gör att hyrorerna fortsätter att trappas upp för varje år som går med nya rekordhyror som följd.

Det var intressant att höra statsrådet Lidbom tala om att jag vill legitimeras studenternas uppträdande och att polisens handlande inte kännetecknas av brutalitet. Men, herr Lidbom, det är ju så att massmedia – de flesta morgontidningarna och radions tidningskröniker i morse – är ganska överens om att polisen har uppträtt på ett osedvanligt brutalt sätt i Umeå.

När det gäller att tillkalla hjälp från myndigheter skulle jag vilja ställa frågan: Ingår det i brandkårens uppgift att medverka på det sätt som brandkåren har gjort i Umeå? Jag trodde att dess uppgift var att medverka vid släckning av bränder och inte att vräka hyresgäster.

Till sist vill jag ta upp en i sammanhanget rätt viktig principiell fråga. I debatten har hänvisats till att det här gäller en bostadsstiftelse och att en sådan inte kan gå med vinst. Alltså är det nödvändigt att få in de pengar man vill ha. Dessa problem finns också inom hyresgäströrelsen – jag har själv under många år varit aktiv inom den hyresgästavdelning jag tillhör. Man sitter och förhandlar, och det allmännyttiga bostadsföretaget, som skall drivas utan vinst, säger att företaget måste ha betalt för vissa kostnader och att en hyreshöjning måste ske. Visserligen kan man förhandla bort en del kostnader, men på detta sätt fortgår hyreshöjningarna år efter år.

Herr Lidbom misstär sig om han tror att det bara är studenter som är missnöjda; bl. a. kan jag som nämnts hänvisa till vad som förekommit i

Uddevalla. Allt fler och fler inom hyresgästleden anser att för att kunna åstadkomma ordentliga ingripanden från statsmakternas sida måste man se till att innehålla medel för de lokala bostadsstiftelserna och därigenom tvinga styrelser och lokala kommunalpampar ut på plan, så att de ställer krav på regering och riksdag.

Nr 8

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. massvräkningar
i hyreskonflikter*

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Herr Engström säger att jag inte med ett ord berörde vad som ligger bakom vräkningarna, den oro på bostadsmarknaden som herr Engström talade om. Det är självklart, att boendekostnader, markspekulation, produktionskostnader för bostäder osv., som herr Engström kortfattat berörde, är utomordentligt viktiga ting, som i hög grad angår denna riksdag. Det är här i riksdagen och i de kommunala församlingarna som dessa saker skall diskuteras och besluten fattas.

Men den fråga som herr Engström ställde till mig gällde något helt annat, nämligen hur de lagar som vi har i dag bör tillämpas och om vi kan acceptera ett system med massvräkningar. Mitt svar till herr Engström var att massvräkningar är ofrånkomliga, så länge vi inte har ett system, där hyresstreck är ett reguljärt och accepterat medel för att lösa hyrestvister. Då menar herr Engström att vi bör försöka införa ungefär samma förhållanden på hyresmarknaden som på arbetsmarknaden. Till detta vill jag endast säga: Gå tillbaka till den hyresgäströrelse som herr Engström själv tillhör och fråga varför hyresgäströrelsen inte har begärt att hyresstreck skall bli ett reguljärt stridsmedel på hyresmarknaden! Fråga vilka komplikationer och svårigheter det är som gör att detta ter sig hart när omöjligt.

Till sist vill jag säga något om polisens påstådda brutalitet. Herr Engström åberopar tidningarna som sanningsvittnen till att polisen skulle ha uppträtt brutalt i Umeå. Jag tror inte att tidningarna, i den mån de har recenserat polisen hårt här, har haft tillgång till fullständig information.

Jag vill framhålla att enligt gällande lagstiftning är det utan tvivel så, att polisen i varje situation, vid varje tillfälle skall använda minsta möjliga våld för att genomföra lagliga beslut och för att bistå andra myndigheter att genomföra beslut som skall verkställas. Det är också den princip som tillämpas i praktiken.

Det kan emellertid förekomma situationer, då det är nödvändigt att använda visst våld därför att människor som blir föremål för verkställighet sätter sig till motvärn. Då väljer man den mildaste formen av våld. Varför förekommer batonger, hundar och tårgas? Det finns extrema situationer där det ena eller andra av dessa medel kan behöva tillgripas. Om hundar används är det normalt inte för någonting annat än för att skapa en ökad respekt och avskräcka människor från fortsatt motstånd. Det är inte för att tillfoga folk skada.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
20 januari 1972

*Ang. granskningen
av verkningarna av
affärstidslagens
slopande*

§ 16 Ang. granskningen av verkningarna av affärstidslagens slopande

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr Komstedts (m) i kammarens protokoll för den 18 januari intagna fråga, nr 22, och anförde:

Herr talman! Herr Komstedt har frågat mig när jag avser att tillsätta den nämnd som skall granska verkningarna av affärstidslagens slopande.

Den nämnd som herr Komstedt avser, affärstidsnämnden, tillkallades den 30 december 1971. Den hade sitt första sammanträde i går.

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Vid den tidpunkt när frågan lämnades in hade jag förgäves letat efter en publicering av tillsättandet av den nämnd som här är återopad. Det var anledningen till att jag ställde frågan.

Nu har handelsministern svarat att nämnden är tillsatt. Svaret kom fort. Svaret var kort men positivt. Jag ber att få säga tack.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Föredrogs och hänvisades motionerna

nr 164–170 till konstitutionsutskottet,

nr 171–175 till skatteutskottet,

nr 176–178 till justitieutskottet,

nr 179–181 till lagutskottet,

nr 182–184 till utrikesutskottet,

nr 185 till försvarsutskottet,

nr 186 och 187 till socialförsäkringsutskottet,

nr 188–190 till socialutskottet,

nr 191–194 till utbildningsutskottet,

nr 195–199 till trafikutskottet,

nr 200–202 till jordbruksutskottet samt

nr 203–205 till inrikesutskottet.

§ 18 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 27.

§ 19 Herr förste vice talmannen meddelade att Kungl. Maj:ts propositioner nr 1 och 2 skulle sättas sist på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 20 Interpellation nr 28 ang. indragning av tågförbindelser m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr HENMARK (fp), som yttrade:

Herr talman! För ett par månader sedan offentliggjordes ett uttalande av regeringen angående den framtida trafikplaneringen i vårt land, som innebär att man i avvaktan på resultatet av pågående utredningar på trafikområdet skulle iaktta viss återhållsamhet med att besluta om nedläggning av ytterligare järnvägar, såvida ej särskilda skäl därtill förelåg.

Sedan dess har det framkommit att i samband med förberedelse för sommartågtidtabellen 1972 på järnvägslinjen Kristianstad – Karlshamn indragning av tågförbindelser och nedläggning av persontrafiken på ett antal järnvägsstationer planeras. Samma torde förhållandet vara även på vissa andra järnvägslinjer.

Med anledning av detta hemställer jag att till kommunikationsministern få ställa följande frågor:

1) Anser statsrådet att de av statens järnvägars driftförvaltningar nyligen föreslagna indragningarna av tågförbindelser och i vissa fall föreslagna nedläggningarna av all befintlig persontrafik vid ett antal järnvägsstationer står i god överensstämmelse med angivna regeringsuttalande?

2) Om svaret på frågan blir ja, är statsrådet i så fall beredd att ange de skäl och motiveringar som har varit avgörande för de föreslagna åtgärderna?

3) Är statsrådet beredd att medverka till att nuvarande information och service till den resande allmänheten förbättras och utvidgas och att genom andra lämpliga åtgärder intresset stimuleras hos allmänheten i syfte att få till stånd ett bättre utnyttjande av det i järnvägsanläggningar och materiel nedlagda kapitalet och att samtidigt trygga den hos SJ anställda personalens framtid?

Denna anhållan bordlades.

§ 21 Anmäldes och bordlades följande motioner:

Nr 206 av herr *Eriksson* i Arvika *m. fl.* angående produktionsbidraget till dagstidningar

Nr 207 av herr *Engkvist m. fl.* om större samhälleligt inflytande över ölhanteringen

Nr 208 av herr *Fälldin m. fl.* angående skattepolitikens användning som regionalpolitiskt instrument

Nr 209 av herrar *Hamrin* och *Larsson* i Umeå om förbud mot försäljning av mellanöl

Nr 210 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.* om befrielse från mervärdeskatt för andelsbevis m. m.

Nr 211 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.* om slopande av beskattningen av fritt bränsle från egen fastighet

Nr 212 av herrar *Eriksson* i Arvika och *Norrby* i Gunnarskog om bibehållande av Arvika skyddskonsulentdistrikt

Nr 213 av fru *Kristensson m. fl.* om skärpta permissionsregler för narkotikabrottslingar

Nr 214 av herr *Ahlmark m. fl.* angående antisemitiska inslag i Syriens politik

Nr 215 av herr *Ahlmark m. fl.* om ökat bistånd till Zambia och Botswana

Nr 216 av herr *Gustavsson* i Alvesta *m. fl.* om en översyn av familjebidragsförordningens bestämmelser om näringsbidrag

Nr 217 av herrar *Lindahl* och *Victorsson* angående undantagen från reglerna i vägtrafikförordningen för militärtrafik och trafik för civilförsvaret

Nr 218 av herr *Helén m. fl.* om vidgad rätt till allmän tilläggspension vid deltidarbete

Nr 219 av herr *Helén m. fl.* om höjd tilläggsjukpenning vid hemarbete

Nr 220 av herr *Helén m. fl.* om allmän egenpension

Nr 221 av herr *Larsson* i Staffanstorp *m. fl.* om ökat bidrag till sjuk- och hälsovård för studerande vid eftergymnasiala utbildningsanstalter

Nr 222 av herr *Leuchovius m. fl.* om vidgad rätt till invaliditetstillägg

Nr 223 av fröken *Pehrsson m. fl.* om tandvårdsförsäkring för diabetiker

Nr 224 av herr *Wijkman* om värdesäkring av den återbetalningsfria delen av studiemedel, m. m.

Nr 225 av herr *Helén m. fl.* om rätt för arbetstagare till längre sammanhängande ledighet

Nr 226 av herrar *Henmark* och *Nelander* om stöd till privat alkoholist- och narkomanvård

Nr 227 av herrar *Hörberg* och *Jonsson* i Alingsås om differentierad avgiftsdebitering för sjukvård vid trafikolycksfall

Nr 228 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.* om skilda placeringar av patienter med olika sjukdomsbild på mentalsjukhusens vårdavdelningar

Nr 229 av fru *Kristensson m. fl.* angående narkotikamissbruket

Nr 230 av herrar *Wiklund* i Stockholm och *Nelander* angående samarbetet mellan offentlig socialvård samt frivilliga organisationers och trossamfunds sociala verksamhet

Nr 231 av herr *Wiklund* i Stockholm *m. fl.* om en analys av alkohol- och narkotikamissbrukets utveckling på längre sikt

Nr 232 av herr *Björk* i Göteborg *m. fl.* om anmälningsplikt för radiohandlare vid försäljning av färg-TV-apparater

Nr 233 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.* om vidgat inflytande för folkrörelserna över Sveriges Radios verksamhet

Nr 234 av herr *Källstad m. fl.* om omorganisation av institutet för ortnamns- och dialektforskning i Göteborg till ett självständigt arkiv

Nr 235 av herr *Källstad m. fl.* om höjning av anslaget till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet

Nr 236 av herrar *Levin* och *Petersson* i Röstånga om ändrade regler för kontroll av TV-innehav

Nr 237 av herrar *Molin* och *Ahlmark* om rätt till författarsättning för lån från vetenskapliga bibliotek

Nr 238 av herrar *Petersson* i Röstånga och *Levin* angående finansieringen av utflyttad TV-antenn

Nr 239 av herr *Wikström* om stöd till Nordiska ekumeniska institutet

Nr 240 av fru *Fränkel* och fröken *Hörlén* angående konsumentundervisningen i skolan

Nr 241 av herr *Gustavsson* i Alvesta *m. fl.* om ett bättre utnyttjande av beteendevetarnas specialkunskaper i samhällsarbetet

Nr 242 av herr *Källstad* om anordnande av grundkurs i religionskunskap vid Göteborgs universitet

Nr 243 av herr *Molin* om översyn av förvaltningsutbildningen

- Nr 244 av herrar *Petersson* i Röstånga och *Levin* angående högskoleutbildningen i internationell marknadsföring
- Nr 245 av herr *Stålhammar m. fl.* angående dispositionen av medel för det fritt valda arbetet i grundskolan
- Nr 246 av herr *Stålhammar m. fl.* angående undervisningen i maskinskrivning i grundskolan
- Nr 247 av herr *Wikström m. fl.* angående skolbygget
- Nr 248 av herr *Eriksson* i Ulfsbyn angående användandet av däckdubbar
- Nr 249 av herr *Fälldin m. fl.* om utredning angående järnvägsnätets framtida omfattning
- Nr 250 av herr *Fälldin m. fl.* angående vägplaneringen som lokaliserings- och regionalpolitiskt instrument
- Nr 251 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.* om en gemensam standard för Norden i fråga om placeringen av instrument och reglage i bilar
- Nr 252 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.* om reflexanordning som obligatorisk utrustning för fotgängare på landsväg
- Nr 253 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.* om ändring av anvisningarna för uppsättande av vägmärken
- Nr 254 av herrar *Johnsson* i Blentarp och *Jönsson* i Arlov angående tillståndsgivningen för beställningstrafik med buss
- Nr 255 av herrar *Jonsson* i Mora och *Eriksson* i Arvika angående transportstödet
- Nr 256 av herr *Jonsson* i Mora *m. fl.* om utsträckt giltighet av det s. k. 67-kortet vid SJ
- Nr 257 av herr *Jonsson* i Mora *m. fl.* om elektrifiering av järnvägen Borlänge--Mora
- Nr 258 av fru *Olsson* i Helsingborg och fröken *Pehrsson* angående hastighetsbegränsningen på väg utanför tätbebyggt område
- Nr 259 av herr *Stålhammar m. fl.* om en utbyggnad av Göta kanals västgötadel
- Nr 260 av herrar *Söderström* och *Strindberg* om översyn av bestämmelserna om bromsanordningar på motorfordon och släpvagn som kopplas till bil
- Nr 261 av herr *Åsling m. fl.* angående beräkningen av transportstödet vid frakt till vissa norska hamnar, m. m.
- Nr 262 av herr *Öhvall m. fl.* angående vintersjöfarten på norrlands-hamnarna
- Nr 263 av herr *Ahlmark m. fl.* angående oljetransporter med super-tankers i skärgårdsområden
- Nr 264 av herr *Gustafsson* i Stenkyrka om rationaliseringsstöd till vissa jordbruk i Gotlands län
- Nr 265 av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.* om höjning av anslaget till Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader
- Nr 266 av herr *Johansson* i Holmgården *m. fl.* angående statsbidraget för täckdikning
- Nr 267 av herrar *Johansson* i Växjö och *Gustavsson* i Alvesta om en inventering av svenska växter och djur

Nr 268 av herr *Strömberg m. fl.* angående olje- och kemikalie-transporterna i Mälaren och Stockholms skärgård

Nr 269 av herr *Andersson* i Örebro *m. fl.* om obligatorisk varudeklaration av skor

Nr 270 av herr *Andersson* i Örebro *m. fl.* om främjande av den mindre industrins export på de nordiska länderna

Nr 271 av herr *Berndtson* i Linköping *m. fl.* om ett program för civilt utnyttjande av krigsmaterielindustrin

Nr 272 av herr *Eriksson* i Ulfsbyn *m. fl.* om höjning av anslaget till Statens institut för företagsutveckling: Främjande av företagsutveckling

Nr 273 av herr *Nilsson* i Tvärålund *m. fl.* om statligt stöd till företagareföreningar för förbättrad företagsrådgivning åt mindre och medelstora företag

Nr 274 av herr *Stridsman m. fl.* om utveckling av underleverantörs-systemet i näringslivet

Nr 275 av herr *Söderström* angående den ifrågasatta utbyggnaden av Marvikens kraftverk

Nr 276 av herrar *Åsling* och *Stjernström* angående olje- och drivmedelsförsörjningen i Norrland

Nr 277 av fru *Anér* om åtgärder för att förhindra överkrav på arbetstagare i statlig tjänst

Nr 278 av fru *Anér* angående de statliga arbetsuppgifternas utformning från könsdiskrimineringssynpunkt

Nr 279 av herr *Gustafsson* i Byske *m. fl.* om översyn av bestämmelserna angående flyttningsstöd, m. m.

Nr 280 av herr *Hallgren m. fl.* om höjning av utbildningsbidraget vid arbetsmarknadsutbildning, m. m.

Nr 281 av herr *Helén m. fl.* om ökade möjligheter till deltidsarbete

Nr 282 av herr *Helén m. fl.* om lagstiftning mot könsdiskriminering

Nr 283 av herr *Signell m. fl.* angående tillhandahållandet av privatchaufförer inom statlig verksamhet

Nr 284 av herr *Hedin m. fl.* om översyn av fastighetsregistreringen

Nr 285 av herr *Sjöholm* om inrättande av en fristående centralmyndighet för exekutionsväsendet

Nr 286 av herr *Svanström m. fl.* om översyn av fastighetsregistreringen

§ 22 Meddelande ang. enkel fråga

Nr 8

Torsdagen den
20 januari 1972

Meddelades att följande enkla fråga framstälts, nämligen

den 19 januari av

Nr 26 Herr *Svensson* i Kungälv (s) till herr utrikesministern angående bidrag till kristna och ideella organisationers studieförbund ur anslaget till SIDA:s informationsverksamhet:

Avser statsrådet att även studieförbund tillhörande kristna och ideella organisationer skall tilldelas medel ur det anvisade reservationsanslaget till SIDA:s informationsverksamhet?

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 16.10.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert